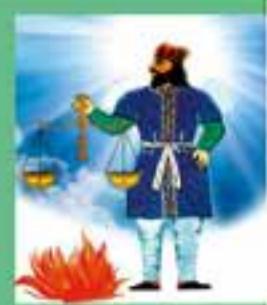

АРТИШ – МАКТАБИ ШУҶОАТ ВА ҖАСОРАТ

ИНСОН, ҲУҶУК ВА ОЗОДИҲОИ ӮАРЗИШИ ОЛӢ МЕБОШАНД

МИНБАРИ ХУҶУҚШИНОС

E-mail: law.tnu.tj@gmail.com

НАШРИЯИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҶУҚШИНОСИ ДМТ **** №1-2 (101-102) 23-ЮМИ ФЕВРАЛИ СОЛИ 2019, ШАНБЕ

Дар зарфи беш аз ду даҳсолаи охир артиши миллии мо ба мактаби тарбияи ватандӯстиву ватандорӣ ва матонату мардонагӣ табдил ёфта, то имрӯз дар сафҳои худ даҳҳо ҳазор ҷавонони обутобёфттаро ба камол расонидааст.

Имрӯз ҷавонони бонангӯ номуси мо хуб дарк мекунанд, ки хизмат ба Ватан барои онҳо қарзи муқаддаси фарзандӣ ва рисолати мардонагист.

Хизмати ҳарбӣ нишонаи равшани эҳсоси ватандӯстӣ, дарки зарурат ва аҳаммияти ҳимояи манфиатҳои давлат ва ҳалқи Тоҷикистон мебошад.

Ҳар як афсару сарбоз ва ҳар як ҷавоне, ки ба сафи Қувваҳои Мусаллаҳ дохил шуда,

савганди ҳарбӣ ёд мекунад, ҳамеша дар хотир дошта бошад, ки хизмати ҳарбӣ аз ӯ, пеш аз ҳама, иродай матин, донишу маърифати мусоир ва эҳсоси садоқату самимият ба ҳалқу Ватанро талаб менамояд.

Ҳифзу ҳимояи амнияти давлат, суботу оромии чомеа ва ҳаёти осудаи сокинони мамлакат ба зиммаи хизматчиёни ҳарбӣ, яъне ҳайати шахсии сохторҳои низомӣ ва мақомоти ҳифзи ҳуҷук гузашта шудааст ва онҳо вазифадоранд, ки ин неъмати бебаҳо – сулҳу субот ва оромии осоиши чомеаро чун гавҳараки ҷашм эҳтиёт кунанд.

Эмомали РАҲМОН

ДАР ИН ШУМОРА: »

ДИФОИ РИСОЛАҲОИ
ИЛМИ РАВНАҚ
МЕЁБАД

с. 2

ҲИФЗИ МУҲИТИ
ЗИСТ ВА БУНЁДИ
«ИҚТИСОДИ САБЗ»

с. 4

ОСОБЕННОСТИ
ЮРИДИЧЕСКОГО
ПЕРЕВОДА

с. 5

РУШДИ
САЙЁҲӢ – ОМИЛИ
ПЕШРАФТИ ҶОМЕА

с. 6

ПОЙГОҲИ БУЗУРГИ
ИЛМИ НАЗАРИЯ
ВА ТАЪРИХИ
ҲУҶУҚ

с. 8-9

ДАР
ШАБНАМИ ЁД...

с. 10-11

АРТИШ –
СИПАРИ
БОЭҶТИМОДИ
ДАВЛАТ

с. 12

ВОСИТАҲОИ
ФАРДИКУНОНӢ –
ОБЪЕКТИ
МОЛИКИЯТИ
ЗЕҲНӢ

с. 13

Муассис:
факултети
хуқуқшиносии ДМТ
www.law.tnu.tj

и.в. сармуҳаррир:
Эмомалий
МИРАЛӢ
law.tnu.tj@gmail.com

и.в. муовини сармуҳаррир:
Ҳамза БОБОХОНЗОДА

Мухаррир:
Некрӯз САФАРЗОДА

Тарроҳ:

Акмал ШАРИПОВ

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ:

Раҳмон Д.С.

номзади илмҳои хуқуқшиносӣ, дотсент, декани факултети хуқуқшиносӣ;

Сафарзода Б.А.

профессори кафедраи хуқуқи инсон ва хуқуқшиносии мурисавӣ;

Маҳмудов И.Т.

мудири кафедраи хуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ;

Абдуллоев П.С.

муовини декан оид ба имлаи рабитаҳои байналмилалӣ;

Сулаймонов Ф.С.
дотсенти кафедраи хуқуқи байналмилалӣ

ҲАЙАТИ МУШОVARA:

Ватанзода М. М.

ёддомини Президенти ҶТ оид ба масъалаҳои хуқуқӣ;

Саид Нуриддин Саид вазари маориф ва илми ҟТ, узви вобастаи АИ ҟТ;

Имомзода М. С.

ректори ДМТ,

академики АИ ҟТ;

Тоҳиров Ф. Т.

академики АИ ҟТ,

Маҳмудзода М. А.

раиси Суди Конституционии ҟТ, академики АИ ҟТ;

Насриддинзода Э. С.

профессори кафедраи назария ва таърихи давлат

ва хуқуқ, узви вобастаи АИ ҟТ;

Рахимзода М. З.

профессори кафедраи хуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷорат,

узви вобастаи АИ ҟТ;

Диноршоев М.

академики АИ ҟТ.

ШАРТҲОИ ҚАБУЛИ МАВОД:

Дастнавис қабул карда намешавад.

Мавод бояд бо хуруфи Times New Roman Tj 14 хуруфчинӣ шуда бошад. Рӯзнома на ба ҳама андешаи муаллифон мувоғиғ аст ва қоиди муҳталифро ба хотири риояи чандандешӣ ба таъб мерасонад.

Рӯзнома дар Вазорати фарҳанги ҟТ таҳти №0336/рз аз 18-уми марта соли 2016 ба қайд гирифта шудааст. Нишони идора: ш.Душанбе Буни Ҳисорак, Шаҳраки Донишҷӯе, факултети хуқуқшиносии ДМТ. Телефон: 907-67-20-20, 939-25-98-28. Телъод: 1000 Навбатдори шумора: Миралӣ СОБИР

ДИФОИ РИСОЛАҲОИ ИЛМИЙ РАВНАҚ МЕЁБАД

Боиси хушнудӣ ва сарфарозист, ки дар ҷумҳурӣ ягона Шӯрои миллии дисертатсионӣ (6Д.КОА-002) аз рӯи ихтисоси хуқуқшиносӣ дар факултети хуқуқшиносии ДМТ таъсис ёфта, фаъолияти густурдаро соҳиб аст. Ба ибораи дигар шӯрои миллии назди факултет барои таъмини кадрҳои илмӣ дар тамоми ҷумҳурӣ саҳми назаррас дорад. Аз ҷумла, аз замони таъсисёбӣ то имрӯз дар шӯрои мазкур 27 нафар аз олимони соҳаи хуқуқ рисолаҳои илмии худро сарбаландона химоя намуданд, ки аз онҳо 19 нафарашон устодон, аспирантон ва унвончӯёни факултети хуқуқшиносӣ маҳсуб мёбанд. Воеан, таҳлили омории рисолаҳои дар шӯро дифоъгардида ва оянда дифоъменшида нишон медиҳад, ки дар шӯрои назди факултет на танҳо омӯзгорони ин дар-

гоҳ, балки нафарони дигар низ бе ягон монеа метавонанд рисолаи илмии худро химоя намоянд. Ин боргоҳи маърифат рисолати азалии худро сарбаландона иҷро наਮуда, дар ғанӣ гардонидани фазои илмии кишвар пайваста саҳмгузорӣ менамояд.

Аз ҷумла, таърихи 25 январи соли 2019 мудири кафедраи хуқуқи чиноятӣ ва муқовимат бо коррупсия, номзади илмҳои хуқуқшиносӣ, дотсент Сафарзода Анвар Ислом дар мавзӯи «Ҳифзи хуқуқи чиноятии фаъолияти соҳибкорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» рисолаи доктории худро бо сарбаландӣ дифоъ намуд. Қайд намудан ба маврид аст, ки ин нахустин химояи рисолаи докторӣ аз рӯи ихтисоси «Хуқуқи чиноятӣ ва кримнология, хуқуқи иҷроҷазои чиноятӣ» (120008) дар соли 2019 ба хисоб рафта, барои

дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: дар мисоли ТРИПС» рисолаҳои номзадии худро дар Шӯрои дисертатсионии миллии назди факултети

хуқуқшиносии ДМТ сарбандона дифоъ намуданд.

Идораи рӯзномаи «Минбари хуқуқшинос», садорати факултети хуқуқшиносӣ, устодону кормандон ва донишҷӯёни ин даргоҳ Сафарзода А.И., Искандаров Ш.Ф. ва Сидиков А.Д.-ро бо ин дастоварҳои бузургашон дар соҳаи илм самимона табрик намуда,

ба эшон фатҳи қуллаҳои баланди илмиро таманно менамоянд.

**Тахияи
Некрӯз САФАРЗОДА**

ҲАМКОРИҲОИ СУДМАНДИ ФАКУЛТЕТ

Рӯзҳои 8 ва 9 февраля соли ҷарӣ як гурӯҳ устодону кормандони Академияи Вазорати корҳои дохилии ҟТ ҷиҳати шиносоӣ аз дастоварҳои муосири илми хуқуқшиносӣ, табодули таҷриба, раванди таълиму тарбия ба факултет ташриф оварданд.

Наҳуст пазироии ҳайати омӯзгорону кормандони муассисаи мазкур аз ҷониби роҳбарияти факултет сурат гирифта, дар он аз вазъияти кунунӣ ва дурнамои ҳамкориҳои барои харду ҷониби муғифид изҳорӣ назар карда шуд. Аз ҷумла, зимни пазироии меҳмонон декани факултети хуқуқшиносии ДМТ номзади илмҳои хуқуқшиносӣ, дотсент Раҳмон Д.С. афзуданд, ки ба роҳ мондани

биявӣ маълумоти муфассал манзур намуданд. Гузашта аз ин, зимни боздид меҳмонон аз фаъолияти дигар соҳторҳои факултет аз қабили китобхона, Маркази қабули имтиҳонҳо, Созмонҳои ҷамъиятии ҷониби ҳамкориҳои ҳамкориҳои ҷамъиятии омӯзиши маъсалаҳои марбут ба муқовимат ба савдоидон боздид баамал оварданд. Ҳамчун рамзи эҳтиром ва ҳамкорӣ аз ҷониби гурӯҳи

пешқадами онҳо барҳурдор шуданд. Омӯзиши таҷрибаи пешқадами истифодаи самараноки технологияҳои иттилоти иртиботӣ ва усуљҳои фаъолгардонаи омӯзиши яке аз масъалаҳои асосии ҳамкориҳои дучониборо ташкил медиҳад.

Дар умум, меҳмонон канатмандии хешро аз натиҷаи ташрифаашон ҷиҳати табодули таҷриба ба факултети

хуқуқшиносии ДМТ иброз дошта, изҳори умед карданд, ки рушди ҳамкориҳо дар оянда оид ба масъалаҳои гуногуни мавриди назар ба манфиати корҳои ҷониби тарбия ба факултет гашта, аз таҷрибаи

**Тахияи
Миралӣ СОБИР**

ФАРМОНИ
ПРЕЗИДЕНТИ ЧУМХУРИИ
ТОЧИКИСТОН

Дар бораи ректори муассисаи давлатии таълими «Донишкадаи идоракуни давлатии назди Президенти Чумхурии Точикистон» таъин намудани Фафурзода А.Д.

Факултети хукукиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон чун даргоҳи бузурги имӯзгуни маърифат дар омода намудани мутахассисони соҳибтаҷибаву ватандӯст саҳми боризро иҷро менамояд. Дастпарварони ин бороҳи мӯқаддас имрӯз дар вазифаҳои гуногуни давлатӣ кору фаъолият намуда, барои пешрафти соҳаҳои мухталифи ҳаёти давлативу ҷамъияти хизмати содиконаву соғдилона намуда истодаанд. Далели ин гӯфтаҳо бо Фармони Президенти Чумхурии Точикистон аз 22-юми январи соли 2019 таҳти №1188 ба вазифаи ректори муассисаи давлатии таълими «Донишкадаи идоракуни давлатии назди Президенти Чумхурии Точикистон» таъин намуда-

ни доктори илмҳои хукуқшиносӣ, профессор Фафурзода Абдуҳалил Давлаталий мебошад.

Бо ин назардошт, садорат, ҳайати устодону кормандони факултети хукукиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон профессори кафедраи хукуки соҳибкорӣ ва тиҷорат – Фафурзода Абдуҳалил Давлаталиро ба ифтиҳори таъин шуданашон ба вазифаи ректори муассисаи давлатии таълими «Донишкадаи идоракуни давлатии назди Президенти Чумхурии Точикистон» самимона табрик гӯфта, ба эшон тансиҳативу хушрӯй, саодатмандию пирӯзӣ, бурдбориҳои беназирро дар иҷрои ин вазифаи пурмасъулият ба хотири пешрафти Ватани азизамон таманно доранд!

Таҳияи
Азимҷон ҶУРАЕВ

ҶАЛАСАИ ШУРОИ САРПАРАСТОН

Яке аз самтҳои асосии фаъолияти муассисаҳои олии касбиро бахши тарбия ташкил дода, бо ин максад дар ҳайати донишгоҳу донишкадаҳои қишинвар соҳторҳои алиҳада таъсис ва фаъолият менамоянд. Шурои сарпаратон аз ҷумлаи ҷунин соҳторҳое ба хисоб меравад, ки раванди дуруст ба роҳ мондани таълим ва тарбияро аз ҷониби донишҷӯ ба амал мебарорад. Дар факултети хукукиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Шурои сарпаратони фаъолият менамояд, ки аз болои кори онҳо назорати пайваста анҷом дода мешавад. Шурои сарпаратони факултети хукукиносӣ муддати зиёд аст, ки фаъолият менамояд. Дар соли таҳсили 2018-2019 ба ҳайати он 66 омӯзгор ҳамчун аъзо шомил мебошанд. Аъзои Шурои асосан сарпаратони ин ён гурӯҳҳои академиро ба уҳда доранд. Бо максади ҷоннок намудани фаъолияти Шурои тибқи дастури садорати факултети хукукиносӣ Шуро дар нимсолаи аввали соли таҳсили 2018-2019

тет ҳар моҳ як маротиба ва дар ҳолатҳои зарурӣ ду маротиба ҷаласаҳои он гузаронида мешаванд. Бо ин максад, таърихи 12-уми февралӣ соли 2019 бо иштироки бевоситаи декани факултети хукукиносӣ, номзади илмҳои хукукиносӣ, дотсент Раҳмон Д.С. ҷалаи навбатии Шурои сарпаратони факултет баргузор гардид. Зимни ироаи сухани хеш мавсүф аз фаъолияти Шуро дар нимсолаи аввали соли таҳсили 2018-2019

натиҷагарӣ намуда, дурнамои фаъолияти онро ба рои нимсолаи дуюми соли таҳсил муйян намуданд. Аз ҷумла, қайд гардид, ки вазифаи ҷонни сарпаратони гурӯҳҳои академӣ ба воя расонидани донишҷӯён дар рӯҳияи ватандӯстӣ, арҷ гузаштан ба арзишҳои милли, ҳимоя намудани манфиатҳои давлату миллат ва эҳтиром ба хукуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд ба хисоб меравад.

Қайд намудан ба маврид аст, ки Шурои сарпаратон

ниҳоди ҷамъияти ба хисоб меравад, аммо новобаста аз ин, таҷриба нишон мегиданд, ки аз фаъолияти он сатҳу сифати тарбия боло рафта, дар маҷмӯъ ба раванди таълим низ таъсири мусbat мерасонад.

Дар интиҳои ҷаласа ҷиҳати боз ҳам равнақ бахшиданаи фаъолияти Шурои мазкур таклифу пешниҳоҳои судманд иброз гардида, фаъолияти он хуб маънидод карда шуд.

Таҳияи
Акмал БУРИЗОДА

«ЗЕҲН» ҶОННОК МЕШАВАД

Дар факултети хукукиносӣ ҷиҳати сайқал додани малакаву дониши донишҷӯён маҳфилҳои гуногуни илмӣ фаъолият менамоянд. Яке аз ҷунин маҳфили илмӣ – маҳфили «Зеҳн»-и назди садорати факултети хукукиносӣ ба хисоб меравад. Таърихи 12-уми февралӣ соли 2019 маҳфили ҷаласаҳои баргузор гардид, ки дар он устодони соҳибтаҷибаву донишҷӯён иштирок ва суханронӣ намуданд.

Маҳфил бо сухани ифтитоҳии муовини декан оид ба илм ва робитаҳои байнамилӣ Абдуллоев П.С. оғоз гардид. Мавсүф ҳамаи иштирокчиёнро бо оғоз гардидани нимсолаи дуюми соли таҳсили 2018-2019 шодбош гӯфта, барои кули

донишҷӯён ва устодон комёбиву саодатмандӣ, ва барои қишинвари

азизамон сулҳу суботоро таманно намуданд. Зимнан қайд гардид, ки баргузории ҷунин маҳфилҳо имконият фароҳам меоварад то донишҷӯёни факултет на танҳо оид ба масъалаҳои хукуқӣ, балки оид ба мавзӯъҳои ҷамъиятии мубрами рӯз низ изҳори андеша намоянд.

Дар маҳфили мазкур мудири кафедраи хукуки ҷоноятии мубрамиат бо коррупсия, номзади илмҳои хукукиносӣ, дотсент Сафарзода А.И. доир ба мавзӯи «Мубрамиат бо коррупсия» баромад намуд. Эшон

доир ба паҳлӯҳои гуногуни мушкiloni ҷой доштани коррупсия дар ҷомеаи муосир ибрози андеша намуда, бо маълумот ва даделҳои аниқ дикқати ҳозиринро ҷалалӣ намуданд. Пас аз анҷоми маърӯзи аз ҷониби донишҷӯён саволҳои мухталиф пешниҳоҳои гардиданд.

Дар фарҷоми маҳфил ибрози умед карда шуд, ки маҳфили мазкур ва дигар маҳфилҳои илмӣ барои сайқал додани донишҷӯён хукукии донишҷӯён таъсири амиқ ҳоҳад гузашт.

Таҳияи Парвиз АБДУЛЛОЗОДА

ҲИФЗИ МУҲИТИ ЗИСТ ВА БУНЁДИ «ИҚТИСОДИ САБЗ»

(ДАР ҲОШИЯИ ПАЁМИ ПРЕЗИДЕНТИ ЧУМХУРИИ ТОЧИКИСТОН)

Тайи чандин сол аст, ки механизми банақшагирии сиёсати доҳилӣ ва хориҷии кишвар тавассути Паёмҳои ҳамасолаи Президенти Чумхурии Тоҷикистон сурат мегиранд. Вокеан ҳам ин таҷриба дар арсаи байналмилалӣ маъмул буда, шакли демократитарини ташкили идоракунии давлат, баҳусус ҳамкории мутақобилаи байнӣ мақомоти иҷроия ва қонунгузор ба шумор меравад. Ҳусусияти Паём дар он аст, ки моҳияти сиёсати пешгирифтаи роҳбарияти давлатро дар ҳама соҳаҳои ҳаётӣ ҷамъиятию давлатӣ фаро мегирад. Аз ин рӯ, тарҳрезӣ ва амалинамоии ин сиёсат дар алоқамандӣ бо ниҳоду соҳторҳои дигари давлатӣ сурат мегардад.

Заминаи ҳуқуқии Паёмҳои Президенти Чумхурии Тоҷикистонро Конститутсияи мукаррар намудааст. Тибқи қисми 3 моддаи 55 Конститутсияи ҶТ Президент дар ҷаласаи якҷояи Мачлиси миллӣ ва Мачлиси намояндагон бо паёми ҳуд дар бораи самтҳои асосии сиёсати доҳилӣ ва хориҷии чумхурий баромад менамояд.

Вобаста ба ин, тайи чандин сол аст, ки Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Чумхурии Тоҷикистон, муҳтарем Эмомалӣ Раҳмон бо паёми ҳуд самтҳои асосии сиёсати доҳилӣ ва хориҷии чумхуриро муайян менамояд ва дастуру нишондодҳои он дар давоми сол амалӣ карда мешаванд.

Қобили зикр аст, ки дар Паёмҳои Президенти Чумхурии Тоҷикистон дар баробари дигар масъалаҳои мубрами сиёсати доҳиливу хориҷии кишвар пайваста диккату таваҷҷуҳ ба масъалаҳои ҳифзи мухити зист ва гузараш ба “иқтисоди сабз” зоҳир карда мешавад.

Яке аз мушкилоти мухими ба-шарият дар замони мусоир ин партовҳои барзиёди гази карбон ба атмосфера мебошад, ки дар на-тича падидай “гулхона”-и ба вучуд

омадааст. Муҳимияти масъалаи мазкурро дарк намуда, Тоҷикистон ба Конвенсияи қолабии СММ дар бораи тағйирёбии иклим ҳамроҳ гардид. Маълум аст, ки тағйирёбии иклим ҳатари бебозгашти ҷоизӣ ва эҳтимолиро барои инсоният ва

ҷаҳон пеш меорад. Ҳатари мазкур тақозо дорад, ки давлатҳо ҳамкории васеъро бо мақсади суръат баҳшидан ҷиҳати кам кардан партовҳои гази гулхонай ба роҳ монанд.

Ба ин хотир, яке аз аввалинҳо шуда, Чумхурии Тоҷикистон 16 феврали соли 2017 Созишномаи Париж ба Конвенсияи қолабии СММ дар бораи тағйирёбии ик-

лиро, ки 12 декабря соли 2015 дар шаҳри Париж ба имзо расида буд, тасдиқ намуд.

Дар Паёми навбатии Президенти Чумхурии Тоҷикистон ба Мачлиси Олии ҟТ аз 26 декабря соли 2018 низ таваҷҷуҳи ҳоссаи роҳбарияти давлатро ба масъалаҳои мазкур мушоҳида намудан мумкин аст.

Президенти Чумхурии Тоҷикистон борҳо таъқид намудаанд, ки истифодаи иқтидорҳои бузурги гидроэнергетикии Тоҷикистон ба ҳалли минтақавии мушкилоти сайёра - партовҳои гази карбон ба атмосфера мусоидат намуда метавонад. Барқи дар Тоҷикистон истеҳсолшуда аз лиҳози экологӣ тоза буда, ҷузъи таркиби сиёсати “иқтисоди сабз”-и кишвар мебошад. Дар тақвияти ин гуфтаҳо, маҳсус қайд гардид, ки тибқи арзёбии созмонҳои байналмилалӣ доир ба истеҳсоли неруи барқи аз лиҳози экологӣ тоза Тоҷикистон дар ҷаҳон ҷойи шашумро ишғол мекунад.

Гузашта аз он, дар сурати идома ёфтани сиёсати пешгирифтаи Пешвои миллат имконият мавҷуд аст, ки баъди ба кор андохтани иқтидорҳои нав, аз ҷумла НБО-и “Роғун” Тоҷикистон аз лиҳози физи истеҳсоли неруи барқ аз манбаъҳои таҷдидшаванд дар ҷаҳон ба ҷойи дуюм ё сеюм барояд.

Дар баробари ин, дар иртибот бо масъалаи солҳои 2019-2021 “Солҳои рушди дехот, сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ” ӯзун гардидан қайд гардид, ки ба масъалаҳои ҳифзи мухити зист, олами набототу ҳайвонот, вазъи экологӣ ва бо ин мақсад, таҷдиди назар кардану тақмил додани қонунгузории соҳа ва баланд бардоштани маърифати экологии аҳолӣ муносибати ҷиддӣ зоҳир карда шавад.

Қурбон ҚУРБОНОВ
мудири кафедраи ҳуқуқи нақлиёт
ва ҳуқуқи истифодаи
сарватҳои табии

Ҳамчунин, ҷанбаи сеюми ҳифзи мухити зист ва гузараш ба “иқтисоди сабз”, ки дар Паёми Президенти Чумхурии Тоҷикистон маҳсус қайд гардидараст, ин идораи устувори заҳираҳои об мебошад. Пешвои музазами миллат таъқид доштанд: “Маълум аст, ки тағийироти глобалии иклим ба ҳаҷми заҳираҳои оби нӯшокии тоза ва сифати он таъсири манғӣ расонида, кишварҳо ба минтақаҳои муҳталифи оламро ба вазъи ташвишвари экологӣ дучор месозад. Дар баробари ин, бар асари зиёд шудани аҳолӣ дар минтақаи мо ва умуман, дар сатҳи глобалий, талабот ба заҳираҳои об босуръат афзоиш мейбад. Ин ду омил дар назди мо вазифаҳои нави мачмӯро мегузорад. Зимнан, таъқид менамоям, ки сиёсати давлати Тоҷикистон дар соҳаи об, дар айни замон ба ҳалли масъалаҳои мубрами иҷтимоиву иқтисодии минтақаи Осиёи Марказӣ низ нигаронида шудааст. Мо омодаем, ки заҳираҳои бузурги оби нӯшокиамонро ба манғиати минтақа мавриди баҳрабардорӣ қарор дихем.”

Бо мақсади пиёдасозии ҳадафҳои мазкур ба Ҳукумати мамлакат супориш дода шуд, ки чиҳати муаррифии мавзъеҳои нодири сайёҳӣ, ҳифз, инкишоф ва истифодаи оқилонаи заҳираҳои табии, ҳайвоноту наботот ва мероси таърихиву фарҳангӣ, фароҳам овардани шароит барои сайёҳии экологӣ, табобатӣ, варзиши шикор ва қӯҳнавардӣ тадбирҳои иловагӣ андешад.

Воқеан, аз Паёми Пешвои миллат бармеояд, ки масъалаи ҳифзи мухит зист ва тарзи зиндагии солим дар ин мухит ҷомеаи ҷаҳонӣ ба ташвиш овардааст. Чумхурии Тоҷикистон ҷун қисми ҷудо-нашаванди ҷомеаи ҷаҳонӣ аз ин мушкилот канор буда наметавонад. Аз ин рӯ, яке аз роҳҳои бартағ намудани проблемаи мавҷуда ин ба вучуд овардани заминаҳои ташкилӣ-ҳуқуқӣ барои бунёди «иқтисоди сабз» дар мамлакат мебошад.

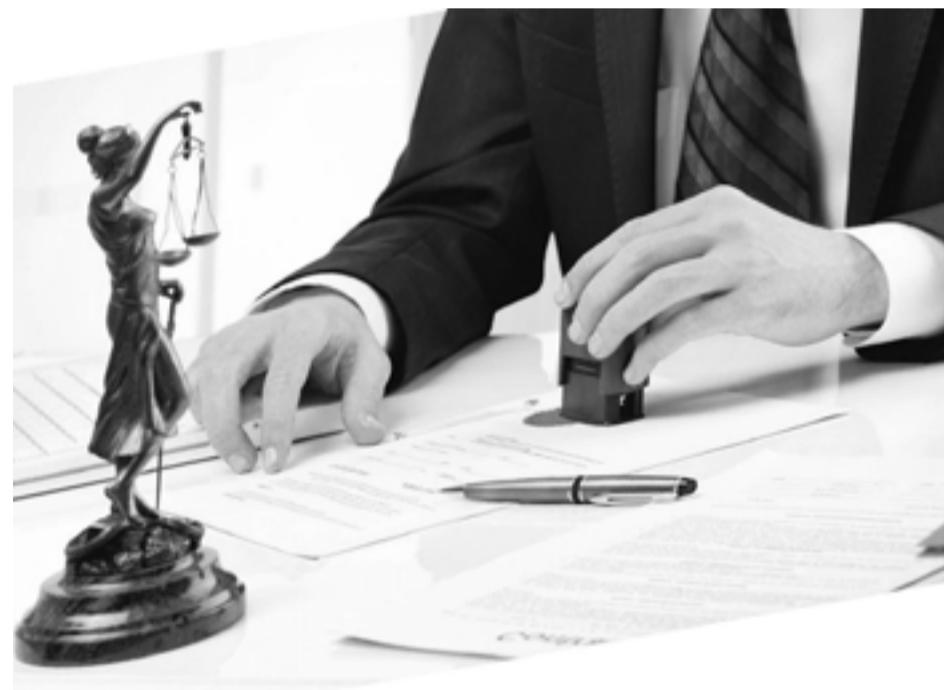

ОСОБЕННОСТИ ЮРИДИЧЕСКОГО ПЕРЕВОДА

Юридический перевод исследуют со времен Римской Империи, когда установили, что существенным для сохранения содержания перевода Библии и других древних документов является формальное соответствие между источником и переводом.

Тем не менее, современный юридический перевод изучен сравнительно мало, как в отечественной, так и в зарубежной литературе, поэтому данная тема не теряет своей актуальности и по сей день. Исследование юридического перевода позволяет достичь адекватного и идентичного перевода юридического документа, помогает найти эквиваленты в различных языках. Понимание всех особенностей юридического текста и адекватный подбор эквивалентов в языке перевода представляет исключительную важность, так как юриспруденция является неотъемлемой частью человеческой жизни. Но несмотря на это проблематика взаимодействия языка и права всё больше приобретает актуальность. Со временем исследователи стали выделять особое направление в лингвистике: правовая лингвистика или юрис-лингвистика. Исследования включают в себя выявления особенностей юридического перевода, его виды и терминологический перевод. Интерес к юридическому переводу обусловлен в первую очередь развитием международных отношений. Юридические документы затрагивают все сферы жизни общества, поэтому они требуют максимум внимания и опыта для обеспечения адекватного юридического перевода, так как юридический перевод всегда представляет собой перевод из одной правовой системы в другую.

Прежде чем выделить особенности юридического перевода, необходимо в первую очередь разобраться в самом определении «юридический перевод». Исследователи определяют юридический перевод, как один из видов специального перевода, который не только гарантирует соответствие между источником и переводом, но и обладает аналогичным юридическим эффектом, так как юридический перевод всегда представляет собой из одной правовой системы в другую. Под юридическим переводом понимается не только передача содержания юридического текста, но и передача структурной формы, расположения материала и последовательность изложения. Для соблюдения всех перечисленных условий, которые определяются понятием «юридический перевод», необходимы знания правовых систем государств языков, с которых и на которые происходит

перевод документа, также знания структуры и особенностей юридических документов. Таким образом, юридический перевод представляет собой один из видов специального перевода, для которого крайне необходимы не только языковые, но и юридические знания.

Деятельность в сфере юридического перевода имеет многовековую историю. Считается, что перевод с одного языка на другой в системе правосудия и защиты правопорядка начинается от двух важных исторических событий. Вавилонское столпотворение и зарождение феномена права. Уже в Древнем мире все документы были двусторонними, но при этом единого языка, на котором бы составлялись международные договоры, не существовало. Все договоры Древнего Рима были написаны на латинском языке, что указывает на причину употребления латинизмов в современном юридическом языке. Также развитие судопроизводства и законодательства во Франции отложило свой отпечаток на современный язык права.

В современном мире юридические документы продолжают играть важную роль. Зачастую юридический перевод необходим для открытия филиала за границей, открытия счета в банке другой страны, также для поступления в высшее учебное заведение за пределами своей страны и при устройстве на работу в зарубежную компанию. Каждый юридический документ имеет

свою специфику, которую необходимо учитывать при переводе. Так, например, при переводе договора необходимо помнить, что в таких документах часто используются архаичные слова «hereunder» по настоящему договору или «hereto» к этому контракту. Важно также отметить, у всех видов юридических документов существует своя особенная специфика перевода, поэтому нельзя их все переводить по одному образцу. Необходимо учитывать особенности текстов как в языке оригинала, так и в языке перевода. Следует подчеркнуть, что юридический перевод, это особый вид специального перевода, который базируется не только на языковых особенностях, но и на знаний юриспруденции, особенностей юридических документов разных стран и правовых систем. Юридическая область имеет большой спектр документов, которые необходимы во всех сферах жизни и сейчас юридический перевод является одним из самых востребованных видов перевода. Но необходимо помнить, что для каждого документа существуют свои особенности, клише и термины, которые необходимо переводить с большой осторожностью, чтобы не исказить смысл.

Что такое перевод в нашем повседневном, непрофессиональном понимании, пожалуй, объяснить не надо. Любой случай, когда текст, созданный на одном языке, перевыражается средствами другого языка, мы называем переводом. При этом

Одинабек ШОИНБЕКОВ
старший преподаватель
кафедры иностранных языков

термин «текст» понимается предельно широко: имеется в виду любое устное высказывание и любое письменное произведение от инструкции к холодильнику до романа. Однако есть и ограничения.

Если полагать, что язык это своего рода код, т.е. произвольное обозначение предметов и явлений действительности выраженные с помощью условных знаков, то перевод можно назвать перекодированием, поскольку каждый из условных знаков заменяется при переводе символом другой языковой системы. Итак, перевод есть перевыражение или перекодирование. Однако это перекодирование не является объективным природным процессом его осуществляет человек. Человек обладает индивидуальностью и способностью к творчеству именно эти два фактора позволяют ему при перекодировании выбрать из нескольких из или многих возможных вариантов перевода свою версию

Вместе с тем в деятельности переводчика участвует фактор не зависимый от внутриязыковых и внешних ситуативных причин. Это индивидуальность самого переводчика. Именно она придает особый неповторимый оттенок творческому поиску вариантов. Переводчик может пытаться пристрастие к определенным словам предпочитать одним конструкциям другие, но если переводчик является профессионалом держится в рамках профессиональной этики, то эти индивидуальные пристрастия никогда не перерастают в волюнтаризм

На протяжении многих веков перевод способствовал развитию и утверждению тех гуманитарных ценностей которое выдвигает на первый план современный человек: терпимость, взаимопомощь, поддержка слабых, стремлений к совершенствованию, защита окружающей среды. Во все времена перевод обслуживая самый насущные потребности человечества: в античности он способствовал и преемственности греческой и римской культур: в Средние века распространению христианства во всей последующие века взаимообогащению искусства науки литературы материальной и бытовой культуры различных народов мира. Благодаря переводу мы познакомились с произведениями таких известных поэтов как Шекспир, Гёте, Данте.

Сайёхӣ, яке аз соҳаҳои муҳими афзалиятнок ва сердаромад буда, дар рушди иқтисодиву иҷтимоии кишвар накши созгору намоён дорад. Маҳз бо ин омил, Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Чумхурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар ҳамаи пайдоҳояшон «Дар бораи самтҳои асосии сиёсати доҳилӣ ва хориҷии чумхурӣ» ба Мачлиси Олии ҶТ ба соҳаи сайёхӣ таваҷҷӯҳи хосса зоҳир менамоянд ва баҳри рушду инкишофи он тамоми ҷороҳои зарурӣ ва амалиро меандешанд. Ҷунончи, Сарвари давлат дар Паёмашон ба Мачлиси Олии ҶТ 22 декабря соли 2017 махсус қайд карданд, ки сайёхӣ яке аз соҳаҳои муҳими бо шуғл фаро гирифтани аҳолии қобили меҳнат,

«Барномаи рушди сайёхӣ барои солҳои 2018-2020», инчунин дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ кабул ва мавриди амал карор доранд, ки онҳо имкон медиҳанд, то ки кули масъалаҳои марбут ба соҳаи сайёхӣ роҳи ҳалли ҳудро пайдо намоянд ва дар мачмӯъ, соҳаи мазкур дар мамлакат рушду инкишофи ёбад.

Гузашта аз ин, Президенти мамлакат дар Паёмашон ба Мачлиси Олии ҶТ (22 декабря соли 2017) бо мақсади тараққӣ додани соҳаи сайёхӣ, муаррифии шоистаи имкониятҳои сайёхии мамлакат ва фарҳанги миллӣ дар арсаи байналмилалӣ, инчунин ҷалби сармоя ба инфрасоҳтори сайёхӣ соли 2018-ро дар кишвар «Соли рушди сайёхӣ ва ҳунарҳои мардумӣ» эълон кардан.

бо оби босифати ошомидани, бунёду таҷдиди роҳҳои махаллӣ, рушди инфрасоҳтори сайёхӣ ва инкишофи ҳунарҳои мардумӣ, ба талаботи мусосир мутобиқ соҳтани сатҳи хизматрасонӣ ва баланд бардоштани неқуаҳволии мардум дар ҳар як деҳа ва махалли аҳолинишин мебошад.

Илова бар ин, дар Паём таъқид гардид, ки раисони вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо барои вусъат баҳшидан ба корҳои ободониву бунёдкорӣ, рушди инфрасоҳтори дехот, сайёхӣ ва ҳунарҳои мардумӣ ва бо ин мақсад ҷалб намудани сармояи ватаниву ҳориҷӣ масъулияти бевосита душта, бо ҷойи корӣ таъмин кардан ва соҳиби қасбу ҳунар гардонидани мардум низ вазифаи аввалиндарачаи онҳо мебошад.

РУШДИ САЙЁХӢ – ОМИЛИ ПЕШРАФТИ ҶОМЕА

баланд бардоштани сатҳи зиндагии мардум, рушди дигар соҳаҳои хизматрасониву истеҳсолӣ, муаррифи қунандай таъриҳу фарҳанг, табиат ва анъанаҳои миллӣ ба хисоб меправад. Инчунин, дар ҳамин Паём зикр гардид, ки барои рушди ин соҳа дар кишвар ҳамаи заминаҳои зарурӣ мөъёрий-ҳуқуқӣ фароҳам оварда шуда, илова бар ин, як силсила ҷороҳои ҳавасмандкуни низ татбик гардидаанд. Аз ҷумла, воридоти таҷхизот ва масолехои соҳтмонӣ барои иншооти сайёхӣ аз пардохтҳои андозу гумрук ва ширкатҳои сайёхӣ дар панҷ соли аввали фаболияташон аз пардохти андоз аз ғоидагӣ озод карда шудаанд.

Яқинан, дар ҶТ барои рушди соҳаи сайёхӣ заминаҳои зарурӣ мөъёрий-ҳуқуқӣ ташкил ва муҳайё гардидааст. Аз ҷумла, қабули қонунҳои Чумхурии Тоҷикистон «Дар бораи туризм» (1999), «Дар бораи сайёхии доҳилӣ» (2017), таъсиси мақоми махсусгардонидашуда – Қумитаи рушди сайёхии назди Ҳукумати ҶТ бо мақсади боз ҳам тақвият бахшидани кори соҳа ба тасвib расидани «Консепсияи миллии рушди туризм барои солҳои 2009-2019»,

Дар алоқамандӣ ба ин масъала, Роҳбари давлат дар Паёмашон ба Мачлиси Олии ҶТ 26 декабря соли 2018 махсус таъқид намуданд, ки «Соли рушди сайёхӣ ва ҳунарҳои мардумӣ эълон гардидани соли 2018 ба дарки аҳамияти самтҳои мазкур дар ҳаётӣ иҷтимоиву иқтисодии мардум такони ҷиддӣ бахшида, шумораи сайёхоне, ки соли 2018 ба Тоҷикистон омаданд, нисбат ба соли 2017 дуюним баробар афзуд, vale барои расидан ба ҳадафҳои пешбинишуда як сол басандар нест».

Аз ин лиҳоз, Роҳбари давлат дар Паёми навбатӣ бо мақсади вусъат баҳшидан ба ҳалли масъалаҳои зинкрушида ва бо дарназардошти зарурати инкишофи инфрасоҳтори дехот пешниҳод намуданд, ки солҳои 2019-2021 «Солҳои рушди дехот, сайёхӣ ва ҳунарҳои мардумӣ» эълон карда шавад. Мақсади асосӣ аз пешниҳоди мазкур амалигардонии талошҳои Ҳукумати мамлакат ба хотири боз ҳам обод кардани Тоҷикистон ва ҳалли масъалаҳои иҷтимоии аҳолӣ бо роҳи беҳтар намудани инфрасоҳтор, пеш аз ҳама, дар соҳаҳои маорифу тандурустӣ, таъсиси ҷойҳои корӣ, таъмин кардани аҳолии дехот

Ҳамин буд, ки дар асоси талаботи Паёми Президенти Чумхурии Тоҷикистон ба Мачлиси Олии қиҷвар (аз 26 декабря соли 2018) ва бо мақсади вусъат баҳшидан ба рушди дехот, соҳаи сайёхӣ ва дастирии ҳунарҳои мардумӣ 2 ҷанвари соли 2019, таҳти №1170 Фармони Президенти Чумхурии Тоҷикистон дар бораи «Солҳои рушди дехот, сайёхӣ ва ҳунарҳои мардумӣ» эълон намудани солҳои 2019-2021 ба имзо расид.

Боиси ифтиҳор ва сарафrozist, ки дар заминан сиёсати оқилюнаву хирадмандона ва созандаву бунёдкоронаи Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Чумхурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон соҳаи сайёхии қиҷвар аз ҷониби ҷомеаи ҷаҳонӣ мусбӣ арзёбӣ гардид. Минҷумла, дар катори даҳ қиҷвари ҷолибтарин барои боздиҳи сайёхон эълон гардидани Тоҷикистон, пазируфта шудани пойтаҳти Ватани маҳбубамон – шаҳри Душанбе ба узвияти Федератсияи умумиҷаҳонии шаҳрҳои туристӣ (WTCF) ва шомил гардидани он тибқи натиҷаҳои назарпурсии агентии таҳлилии «ТурСтат»-и Россия ба катори даҳ шаҳри дар

айёми баҳор барои сайёхӣ муносibi Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, инчунин, шаҳри Душанбе дар радаи даҳгонаи мавзеъҳои бехатар аз рӯи таъмини амнияти шабона эътироф гардид, ки ҷунин нишондод ва баҳогузории баланд ба соҳаи сайёхии мамлакат, барои рушду инкишофи соҳаи мазкур дар Чумхурии Тоҷикистон мусоидат ҳоҳад намуд.

Зимнан, ҷиҳати иҷро намудани талаботи Паёми Президенти Чумху-

Фирӯз САЙНОЗИМЗОДА
мушовири қалони Қумитаи
Мачлиси намояндагони МОҶГ оид
ба қонунгузорӣ ва ҳуқуқӣ инсон

ии Тоҷикистон ба Мачлиси Олии мамлакат аз 22 декабря соли 2017 ва бо дарназардошти соли 2018 дар қиҷвар «Солҳои рушди сайёхӣ ва ҳунарҳои мардумӣ» эълон гардидан аз ҷониби Ҳукумати ҶТ лоҳиаи Қонуни ҶТ «Дар бораи ҳунарманӣ» таҳия ва ба баррасии Мачлиси намояндагон ирсол гардид. Лоҳиаи қонуни мазкур бо мақсади эҳё, ҳифз ва рушди мероси фарҳангӣ, анъанаҳои таъриҳии санъати ҳунарманӣ, қонеъ гардонидани талабот ба маснуоти ҳунармандон, фароҳам овардани шароит барои рушди ҳунарманӣ, химояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон ва истеҳсолкунандагони маҳсулоти ҳунарманӣ бори нахуст таҳия шудааст. Он асосҳои ҳуқуқӣ, иқтисодӣ ва муносибатҳоеро, ки дар байнӣ шаҳсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар соҳаи ҳунарманӣ ба миён меоянд, ба танзим медарорад ва ҳамчунин принципҳои асосии дастирии давлатии ҳунармандиро ба сифати қисми ҷудонашаванди фарҳанг ва таърихи миллӣ муайян менамояд. Айни ҳол лоҳиаи Қонуни ҶТ «Дар бораи ҳунарманӣ» дар баррасии Мачлиси намояндагони Мачлиси Олии ҶТ карор дорад. Аминем, ки қабул гардидани қонуни мазкур ба рушду инкишофи соҳаи сайёхӣ ва дастирии ҳунарҳои мардумӣ дар ҷумхурӣ кумак менамояд.

Ҳамин тавр, Паёми Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Чумхурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон «Дар бораи самтҳои асосии сиёсати доҳилӣ ва хориҷии ҷумхурӣ», ки дар ҷаласаи яқҷояи Мачлиси миллӣ ва Мачлиси намояндагони Мачлиси Олии Ҷумхурии Тоҷикистон ироа карда мешавад, ҳамчун санади муҳимму умдаи Сарвари давлат дар рушду инкишофи соҳаҳои гуногуни ҳочагии ҳалки қиҷвар, баҳусус соҳаи сайёхӣ мусоидат менамояд.

Муҳаммад КУРБОНЗОДА
денишчӯи соли 3

Миллате, ки таърих ва бузургани гузаштаи худро қадр мекунад садоатманд аст, аммо ба қавли хирадмандон бузургтару саодатмандтар миллатест, ки ба қадри бузургон ва қаҳрамонони худ ҳангоми дар кайни хаёт буданашон мерасанд. Аз илмҳои сиёсӣ, таърих ва таҷриба давлатҳои мутамаддин бармеояд, ки хастанд ҳалкҳо ва миллатҳо, ки бузургон ва қаҳрамонони миллати худро дар ҳолати қайди хаёт буданашон бо мақсади нигоҳ доштани мероси таъриҳӣ ва рушди бонизоми давлатдорӣ ҳамчун қаҳрамон, пешво, падари миллатҳо ва давлатҳо эътироф намудаанд. Тавре ки аз таҷриба давлатҳои навини демократӣ ва классикий аён мегардад, бо мурури замон мавҷудияти “Пешвои миллат”, “Падари миллат” ва монанди инҳо ба мактабҳои бузурги тарбияи сиёсӣ ва хуқуқӣ мубаддал мегарданд. Чунин эътирофнамоӣ дар кишварҳои олам гуногун аст ва дар давлатҳои шакли идоракуниашон мухталиф ба назар мерасанд. Масалан, дар ИМА “Падарон – асосгузорони давлати Амрико” (Ч. Вашингтон, Т. Чеферсон, А. Гамильтон), дар Туркия “Падари миллати турк”, дар Ҳиндустон “Падари миллати хинд” (Махатма Гандӣ) ва “Бунёдгузори давлати хинд” (Чавохирлаъ Неру), дар Покистон “Падар – асосгузори давлати Покистон” (Али Муҳаммад Ҷиноҳ) ва дар Қазоқистон “Пешвои миллат” (Нурсултон Назарбоев) ба таври расми эътироф шудаанд.

Бо баробари пош ҳӯрдани ИҶШС ва сохибиствол гардида ни Тоҷикистон дар санаи 9 сентябри соли 1991 ва ба сифати субъекти комилхукуки чомеаи ҷаҳонӣ пазирифтани Тоҷикистон зарурати муайян намудани шакли идораи давлат ва қабул намудани Конститутия ба миён омад. Дар ин робита, аз ҷониби Шӯрои Олий комиссия оид ба таҳия намудани лоиҳаи Конститутия созмон дода шуд. Комиссияи мазкур ду тархи лоиҳаи Конститутияро, яъне тархи якуми лоиҳаи Конститутия шакли идораи президентӣ ва тархи дуюми лоиҳаи Конститутия шакли идораи парламентиро дар ҳуд таҷассум менамуданд. Ҳардуи лоиҳаҳои омода шуда ба Шӯрои Олий пешниҳод карда шуданд. Шӯрои Олий тархи лоиҳаи Конститутия шакли идораи президентиро муносиб донист ва Конститутияро дар ин тарҳ ба муҳокимаи ҳалқ пешниҳод намуд. Бо қабули Конститутия Ҷумҳурии Тоҷикистон, шакли идоракуни пресидентиро қабул намуда, бо тағйироту иловажои моҳи майи

ВАЗЪИ ХУҚУҚӢ-КОНСТИТУЦИОНИИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ

соли 2016 шакли идораи ҷумҳурии пресидентиро ба тарпи расми таҳқим бахшид. Бояд гуфт, ки дар ҶТ Пресидент дар идораи давлат ва умуман дар низоми иерархияи мақомоти ҳокимиияти давлатӣ доюри ваколати васеъ мебошад.

Падидай “саҷварӣ” ё ҳуд “пешво” аслан мағҳумҳои ҳаракати сиёсӣ-хуқуқидошта мебошанд ва дар доираи илмҳои фалсафа, геополитика, сотсиология, психология ва маҳсусан, сиёсатшиносӣ мавриди таҳлили ҳамаҷони қарор мегиранд.

Бо дарназардошти ин, дар санаи 9 декабря соли 2015 дар иҷлосија дуюми Маҷлиси намояндагони МО ҶТ лоиҳаи Қонуни ҶТ “Дар бораи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат” аз ҷониби гурӯҳи вакilon таҳия ва ба муҳокима пешниҳод гардида, аз ҷониби вакiloni Maҷlisи namояndagoni қабул гардид ва аз тарафи аъзоёни Maҷlisi millyi niz dasgirӣ ёфт. Қонуни мазкур 25 декабря ҳамон сол ба тарпи расми интишор гардид. Он аз муқаддима ва 16 модда иборат буд. Bo ба-

ри сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат” пешбинӣ менамояд, ки қонуни мазкур вазъи сиёсӣ ва хуқуқии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллатро ҳамчун бунёдгузори давлати сохибистволи Тоҷикистон бо мақсади тақвият бахшидан ба асосҳои соҳтори конститутияни ҶТ, Истиқлолияти давлатӣ ва тамомияти арзӣ, якпорчагии Ватан, пойдорӣ ва бардавомии давлати Тоҷикистон, таҳқими демократия, таъмини рушди иқтисодӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ, хиҷӯи арзишҳои миллӣ, фароҳам овардани шароити зиндагии арзандана ва инкишофи озодона барои ҳар як инсон мӯқаррар мекунад.

Тибқи к. 3 моддаи 1 қонуни мазкур ба сифати Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон – Эмомалӣ Раҳмон эътироф карда мешавад. Қонуни конститутияни ҶТ “Дар бораи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат” дар қатори салоҳияти Президенти ҶТ, ки Конститутия ва дигар қонунҳо муайян намудаанд, инчунин вазъи сиёсӣ-хуқуқии

давлатӣ буда, дорои имтиёзҳои мебошад, ки қонунгузорӣ мӯқаррар намудааст. Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат ҳуқуқи даҳлназарӣ дорад ва барои амалҳояш дар давраи Раиси Шӯрои Олии ҶТ, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон будан ва салоҳияти Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат ба ҷавобгарӣ қашидা намешавад. Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллатро дастгир намудан, кофтуков кардан, ба ҳабс гирифтан ва маҷбуран овардан манъ аст.

Барои таъмини фаъолияти Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат баъди қатъ гаштани ваколати Президентиаш биноми хизматӣ ҷудо карда мешавад ва Дағтардории Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат таъсис дода мешавад, ки соҳтор ва басти вазифавии он аз ҷониби ҳуди Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат муайян карда мешавад.

Тибқи моддаи 1 Қонуни конститутияни ҶТ “Дар бораи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат” ҳароҷотҳо во-баста ба намояндагӣ ва ташири Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат ба давлатҳои ҳориҷӣ аз ҳисоби буҷети ҷумҳуриявӣ пардоҳта мешавад ва тамоми корҳои ташкилӣ дар ин ҳусус, аз ҷониби Дастангоҳи иҷроияи Президенти ҶТ ба сомон расонида мешаванд.

Дар давраи иҷрои ваколатҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат осоҳона, китобхона ва бойгонии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат таъсис дода мешаванд. Осорхона, китобхона ва бойгонии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат сарвати миллӣ буда, моликияти давлатӣ ба шумор мераవанд.

Ҳамин тарик, зимни таҳлили адабиётҳои ватаниву ҳориҷӣ ва таҳлили афкори ҳодимон, арбобон ва сиёсатмадорони сатҳи минтақа ва ҷаҳон метавон ба ҳулосае омад, ки ин иқдоми ҳалқи шукргузори Тоҷикистон дар шаҳсиятҳои интиҳобкардаашон – вакiloni Maҷlisi namояndagoni Maҷlisi Olii ҶT ҷиҳати таҳия ва қабули Қонуни конститутияни ҶТ “Дар бораи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат” вокеан ҳам, иқдоми созандана ва саривакти буда, дар ҷаҳони мусоире, ки ҷараёни барҳурди тамаддуҳу ва манғиатҳои давлатҳои қудратманди ҷаҳон дар умум, равандҳои зудзуд тағйирёбанди ҷаҳони мусоир мебошад, такондиҳанди асосии рушди давлатдории миллати шаррафманди тоҷик ва тақвиятдиҳанди тамоми падидоҳи асосии инкишофи ҷомеаи мусоирни Тоҷикистон баромад менамояд.

Робари қабули қонуни мазкур ва ворид гардида падидай Пешвои миллат дар хуқуқи конститутияни ин соҳаи хуқуқӣ боз ҳам мазмунан таркибаш аз як қатор ибораҳо ва мағҳумҳо, ки аслан тобиши сиёсӣ доранд, ғанӣ гардид.

Баъд аз ворид намудани тағирии иловажо ба Конститутияни ҶТ аз 22 майи соли 2016 ва пешбинӣ намудани меъёри “Вазъи хуқуқӣ ва ваколатҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллатро қонуни конститутияни муайян мекунад”, аз ҷониби МО ҶТ 14 ноября соли 2016 Қонуни конститутияни ҶТ “Дар бораи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат” қабул карда шуд ва қонуни қаблӣ аз эътибор сокит дониста шуд. Бояд гуфт, ки қонуни конститутияни ҳамаӣ меъёроҳи қонуни қаблиро дар ҳуд фароғир буда, ва танҳо ду моддаи нағилова карда шудааст.

Муқаддима қонуни конститутияни ҶТ “Дар бораи Асосгузори

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, имтиёз ва дигар кафолатҳои ӯро дар давраи фаъолияти ва байди қатъ гаштани ваколати Президентиаш менаҷояд.

Ба хотири арҷузорӣ ба хизматҳои содиконаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат дар назди Ватан, орден ва ҷоизаҳои давлатӣ таъсис дода мешаванд. Ордени “Пешвои миллат – Эмомалӣ Раҳмон”, ки барои хизматҳои пурсамар дар фаъолияти давлатӣ ва ҷамъияти аз ҷониби Президенти ҟT мукофотонида мешавад ва ҷоизаи давлатии “Пешвои миллат – Эмомалӣ Раҳмон” бошад, ҳар се сол як маротиба барои саҳми арзандагии гузоштан дар таҳқими демократия, сулҳу субот ва дӯстии байни ҳалқҳо аз ҷониби Президенти ҟT сарфароз гардонида мешавад. Бояд гуфт, ки орден ва ҷоизаи давлатии “Пешвои миллат – Эмомалӣ Раҳмон” мукофотҳои

ПОЙГОҲИ БУЗУРГИ ИЛМИ

**Солех Ашурхочаевич Раҷабов
(1912-1990)**

Кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқук аз нахустин кафедраҳои факултети ҳуқуқшиносӣ буда, ҳанӯз соли 1949-ум бо мақсади омӯзиши фанҳои таълимии назариявӣ-таъриҳӣ, аз ҷумла назария ва таърихи давлат ва ҳуқук, таърихи афкори сиёсӣ ва ҳуқуқӣ, таҳқиқоти илмиюн қонуниятиҳои ташаккулӣ инкишофи ҳаётӣ давлатӣ ва ҳуқуқӣ, таъсис дода шуда буд. Муассисони кафедра олимомни варзида ва шинохтаи илми ҳуқуқшиносӣ шӯравӣ - В.Г. Гранберг, В.М. Лутский, Р.С. Гимпелевич, Л.С. Явич, С.А. Раҷабов ва дигарон буданд. Онҳо дастпарварони донишгоҳҳои Москвавӣ, Ленинград, Харков ва Тошкент ба шумор мерафтанд.

Нахустин мудири кафедра В.Г. Гранберг буд. Солҳои 1958-1959 В.М. Лутский, аз соли 1959 то моҳи сентябрьи соли 1974 дотсент Р.С. Гимпелевич дар ин вазифа пурмаҳсул кор карданд. Сипас, дар вазифаи мудири кафедра дотсент Ҳасанов С.Ҳ., дотсент Ҳамидов X.Ҳ., профессор Тоҳиров Ф.Т., дотсент Азизқуловагӣ Г.С. кор кардаанд. Ҳоло мудири кафедра доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор Сотиводлиев Р.Ш. мебошад.

Олимомни номбурда ҳам дар таъсиси кафедра ва ҳам дар тарбияи нахустин кадрҳои миллии ҳуқуқшиносӣ саҳми шоиста гу-

зоштаанд. Дар давраи ташаккули кафедра хатмкунандагони факултет А.М. Мавлонов, С.М. Қосимов, А.И. Имомов, С.Ҳ. Ҳасанов, Ф.Т. Тоҳиров, Р.Ҳ. Ҳоликов, Л.И. Зимиња, О.Б. Бобоназарова, хатмкардаи Донишгоҳи давлатии Москвавӣ Ҳамидов ва дигарон дар кафедра ба кор монда, корҳои илмӣ-таҳқиқотии ҳешро пеш бурдаанд ва дар инкишофи илми ҳуқуқшиносӣ назариявӣ ва таъриҳӣ қадамҳои аввалин гузаштаанд.

**Гимпелевич Роман Савельевич
(1920-1980)**

Дар таъсису равнаки бемайлони кафедра саҳми академики АИ ҶШС Тоҷикистон, ректori Донишгоҳи давлатии Тоҷикистон ба номи В.И. Ленин (ҳоло ДМТ) Солех Ашурхочаевич Раҷабов қалон аст. Устод Раҷабов дар баробари адои вазифаи ректориаш дар кафедраи мазкур солҳои 1950-1980-ум барои донишҷӯёни факултет аз фанни «Назарияи давлат ва ҳуқук» дарси лексионӣ мегузаштанд. Солҳои фаъолияти акаадемик С.А. Раҷабов дар ҳаётӣ факултет, донишгоҳ ва кафедра давраи камолоти тарбияи кадрҳои илмиву омӯзгорӣ гардид. Ҳамон солҳо дар заминаи кафедра Шӯрои диссертатсияни оид ба ҳимояи рисолаҳои номзадӣ таҳти сарварии акаадемик С.А. Раҷабов фаъолият менамуд. Таҳти роҳбарии ўва дотсент Р.С. Гимпелевич як зумра муҳаккикон- А.М. Мавлонов,

С.М. Қосимов, Ш.Р. Розиков, Ф.Т. Тоҳиров, Р.Ҳ. Ҳоликов, Л.И. Зимиња, С.Ҳ. Ҳасанов, А.И. Имомов, Н. Бобоҷонов, Н. Ҳувайдуллоев ва дигарон рисолаҳои номзадии ҳешро дифӯй намуданд. Факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз ҷумлаи бузургтарин маркази омоданамоии мутахассисони баландиҳтисоси соҳаи ҳуқуқшиносӣ дар кишвар ба ҳисоб меравад. Ин боргоҳи нурӯ маърифат ҳазорҳо дастпарварони ватандӯсту ватанпарварро ба камол расонидааст, ки имрӯз дар вазифаҳои пурмасъулияти давлатӣ адои вазифа менамоянд. Накши онҳо дар таъмин намудани сулҳо ваҳдати милӣ, амнияти давлатӣ, тартиботи ҷамъияти, таҳия ва қабул намудани қонунҳо, ҳимояи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд, баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии аҳолӣ ва инкишоф додани илми ҳуқуқшиносии кишвар назаррас мебошад. Боиси хушнудӣ ва ифтиҳори бузург аст, ки аз замони таъсисёбии ин коҳи боҳашамати илму маърифат 70 сол сипарӣ мешавад. Бо мақсади дар сатҳи баланд таҷлil намудани 70-солагии факултети ҳуқуқшиносӣ садорати факултет нақшаҳои зиёдро роҳандозӣ намудааст. Боиси газаккур аст, ки дар соҳтори факултети ҳуқуқшиносӣ ёздаҳ кафедра таъсис дода шудааст, ки нақши ҳар яки онҳо дар ҳаётӣ факултет назаррас мебошад. Бо мақсади ошнӣ пайдо намудан аз ҳаётӣ фаъолият ва даствордҳои онҳо идораи рӯзномаи «Минбари ҳуқуқшинос» тасмим гирифтааст, ки дар ҳар шумораи ҳуд доир ба таърихи пайдоиш, фаъолият, ҳайати устодон ва даствордҳои кафедраҳои алоҳида маълумоти мушахҳас пешниҳоди ҳонандай закӣ гардонад. Дар ин шумораи тасмим гирифтем доир ба ҳаёт, фаъолият ва даствордҳои яке аз нахустин кафедра дар факултет – кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқук маълумоти амиқ манзури ҳонандай азиз гардонем.

С.М. Қосимов, Ш.Р. Розиков, Ф.Т. Тоҳиров, Р.Ҳ. Ҳоликов, Л.И. Зимиња, С.Ҳ. Ҳасанов, А.И. Имомов, Н. Бобоҷонов, Н. Ҳувайдуллоев ва дигарон рисолаҳои номзадии ҳешро дифӯй намуданд.

**Зимина Лидия Ильинична
(1930-1988)**

Солҳои 1970-1980 роҳбарии кафедраро номзади илми ҳуқуқшиносӣ, дотсент С.Ҳ. Ҳасанов ба уҳда гирифта, анъанаҳои неки кафедраро идома дод. Солҳои роҳбарии устод С.Ҳ. Ҳасанов ба кафедра хатмкардагони факултет Г.С. Азизқуловагӣ, Р.Ш. Сотиводлиев, З.М. Алиев ба кор қабул шуданд.

Данҷ ва ба фаъолияти илмиву омӯзгорӣ шурӯй намуданд.

Солҳои минбаъда сарварии кафедраро дотсент X.Ҳ. Ҳамидов, профессор Ф.Т. Тоҳиров, дотсент Г.С. Азизқуловагӣ ба зимма доштанд. Аз соли 2002-ум инчониб кафедраро профессор Р.Ш. Сотиводлиев роҳбари мекунад.

Солҳои 1980-1990 кормандони кафедра Г.С. Азизқуловагӣ таҳти роҳбарии профессор В.А. Ойгензихт дар шаҳри Тошкент, Р.Ш. Сотиводлиев зери роҳномаии акаадемик С.А. Раҷабов дар шаҳри Алматои ҶШС Қазоқистон, З.М. Алиев таҳти сарварии профессор В.Е. Гулиев дар шаҳри Москвавӣ рисолаҳои номзадиашонро дифӯй намуданд.

**Тоҳиров Фозил Тоҳирович
– акаадемики АИ ҔТ, Арбоби илм ва техникаи ҔТ, доктори илмҳои ҳуқук, профессор**

Дар таърихи кафедра солҳои 1990-2000-ум давраи пурсамар маҳсуб мейғт, зеро ин солҳо устодони кафедра Р.Ш. Сотиводлиев ва А.Ғ. Ҳоликов рисолаҳои докториашонро таҳти роҳбарии профессор Ф.Т. Тоҳиров дар шаҳри Москвавӣ бомувафғият дифӯй карданд.

Солҳои 2000-ум барои кор дар кафедра хатмкардагони факултет И. Шодиев, И. Камолов, А. Куканов, Азиззода У.А., Э.С. Насриддинзода, сипас, Ш.Ш. Давлатзода, Д. Қ. Иброҳимов, С. Шарифзода ба кори илмӣ-омӯзгорӣ шурӯй намуданд.

Кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқук кафедра пешбари факултети ҳуқуқшиносӣ ба шумораи мерафтад. Дар кафедра фанҳои бунёдӣ, аз кабили «Назарияи давлат ва ҳуқук», «Проблемаҳои назарияи давлат ва ҳуқук», «Таърихи афкори сиёсиву ҳуқуқӣ», «Таърихи давлат ва ҳуқуки қишварҳои ҳориҷӣ», «Таърихи давлат ва ҳуқуки Тоҷикистон» таълим дода мешаванд, ки заминаи илмӣ-методологии кули илмҳои ҳуқуқшиносиро ташкил медиҳанд. Дар давраҳои гуногуни инкишофи ҳуқук дар Тоҷикистон», «Проблемаҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ», «Фаъолияти қонунҷодкунӣ», «Низоъшиносии ҳуқуқӣ», «Техникии ҳуқуқӣ», «Сарчашмаҳои ҳуқуқӣ» таълим дода шуданд. Барои ҳондани дарсхои лексионӣ аз ин фанҳо устодони таҷрибадори кафедра ва олимону мутахассисони берун аз кафедра профессорон Ф.Т. Тоҳиров, Р.Ш. Сотиводлиев, А.Ғ. Ҳоликов, дотсентон Р.Ҳ. Ҳоликов, Г.С. Азизқуловагӣ, У.А. Азиззода, И.Д. Сафаров, номзадҳои илми ҳуқук X.Ҳ. Ҳамидов ҷалб карда мешаванд. Айни хол барои таъмини ҷараённи таълим Зариф Ализода (Вако-

**Сотиводлиев Рустам Шаропович
– мудири кафедра, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор**

латдор оид ба ҳуқуқи инсон), М. Қ. Ашуроиён (ҷонишини Раиси Дағстоҳи иҷроиияи Президенти

НАЗАРИЯ ВА ТАЪРИХИ ҲУҚУҚ

Чумхурии Тоҷикистон) даъват карда шудаанд.

Устодони кафедра дар таълифи таҳияи китобҳо ва дастурҳои таълимӣ аз фанҳои кафедра саҳми арзанд гузаштаанд. Ин анъанаи нек ҳанӯз замони шӯравӣ оғоз гашта буд. Дар он давра аз ҷониби ақадемик С.А. Раҷабов (дар ҳаммуаллифӣ бо профессор Л.С. Явич) китоби дарсии «Теория государства и права», «Теория Советского государства», сипас, нахустин китоби дарсӣ ба забони тоҷикӣ «Назарияи давлат ва ҳукук»-ро ақадемик С.А. Раҷабов ва дотсент С.Х. Ҳасанов дастраси хонандагон гардонда буданд. Бо қалами Р.С. Гимплевич соли 1967 китоби «Становление социалистической демократии в Таджикистане» нашр гардид. Аз тарафи профессор Тоҳиров Ф.Т. китобҳо ва асарҳои илмии «Низоми ҳукуқии Тоҷикистон», «Тарихи давлат ва ҳукуки мамлакатҳои ҳориҷӣ» ва ғайра нашр гардиданд. Ҳамчунин, даҳҳо ва сонти таълимӣ, барномаҳо ва дастурҳои методии марбут ба фанҳои таълимии кафедра аз тарафи устодон чоп шудаанд.

Солҳои Истиқолияти давлатӣ давраи наин дар инкишифи кафедра оғоз гардид. Дар ин давра бо дарназардошти дигаргунихо куллӣ дар ҳаёти чомеа, аз ҷумла ислоҳоти соҳаи маориф тадбирҳои муассир оид ба омода намудани заминай илмӣ-методӣ барои такмили раванди нави таълим амалӣ карда мешаванд. Бо дарназардошти гузараш аз як соҳти чомеа ба соҳти дигар, эълон гардида ни Истиқолияти давлатии Тоҷикистон, таъсиси давлати тозабунёд ва соҳибистиколи Тоҷикистон ҳадафҳо, мундариҷа ва мазмуни фанҳои таълими анъанавӣ комилан тағйир ёфтанд. Тахаввулоти предмет, объект ва методологияи илмӣ, пеш аз ҳама, дар илми «Назарияи давлат ва ҳуқуқ» ба миён омода, зарурати омода намудани китоби нави ин соҳаи пешбарандай илм бештар эҳсос

Исматулло Шодизода
— директори Муассисай давлатии «Маркази барномаҳои байналмилаӣ»-и Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, н.и.ҳ., дотсент

мегардид. Дигаргунихо дар имхой таъриҳӣ-хуқуқӣ низ му-

шохидা мешуданд. Аз чумла, зарурати омӯзиши ҳаматарафаи таърихи давлатдории тоҷикон ва низоми ҳукукии миллӣ бештар эҳсос мегардид. Қонуниятиҳо ва раванди инқишифӣ давлат ва ҳукуки миллӣ замони шӯравӣ чузъи фанни «Таърихи давлат ва ҳукуки ИҶШС» буда, барои омӯзиши он соатҳои ниҳоят кам чудо шуда буданд. Бо максади аз байн бурдани ин камбудии ҷиддӣ ва химояи манфиатҳои миллӣ дар солҳои Истиклолияти давлатӣ омӯзиши «Таърихи давлат ва ҳукуки Тоҷикистон» ҳамчун фанни таълими мустақил оғоз мешавад.

Дар солҳои Истиқлолияти давлатӣ ҷараёни омода намудани китобҳои дарсӣ, васоити таълимӣ, барномаҳои таълимӣ мунгозам идома мейбад. Танҳо солҳои 2000-ум даҳҳо китобу васоити таълимӣ пешкаши хонандагон гардианд. Аз ҷониби профессор Ф.Т. Тоҳиров воситаи таълимии «Таърихи давлат ва ҳуқуки дунёи қадим» (соли 2003), китоби дарсии «Таърихи давлат ва ҳуқуки мамлакатҳои ҳориҷӣ» (соли 2005), дотсент Г.С. Азизқулова «Таърихи давлат ва ҳуқуки ҳалқи тоҷик» (соли 2003), профессор А.Ф. Холиков китоби дарсии «Таърихи давлат ва ҳуқуки Тоҷикистон» (соли 2002), васоити таълимии «Ҳуқуки исломӣ» (соли 2003), дотсент И.Д. Сафаров васоити таълимии «Назарияи давлати ҳуқуқбунёд: таърихи ташаккул ва фахмиши мусоир» (соли 2005) ва ғайра нашр шуданд. Ба қалами профессор Р.Ш. Сотиволлиев сил-

**Азизкулова Галина
Сулаймоновна**

силаи китобҳои дарсӣ аз фанни «Назарияи давлат ва хуқӯқ», аз чумла «Назарияи хуқӯқ ва давлат» (2000), «Назарияи хуқӯқ ва давлат» (2002), «Назарияи умумии хуқӯқ ва давлат» (2003), «Назарияи умумии хуқӯқ ва давлат» (2005), «Назарияи умумии хуқӯқ ва давлат» (2006) манзури хонанда гаштанд. Якчоя бо китобҳои дарсӣ ва васоити таълимӣ барномаҳои таълимӣ, дастурҳои методӣ, накшаҳои таълимӣ ва дигар маводи таълимӣ омода карда мешаванд.

Солхой Истиклияни давлаты таҳқиқоти илмий афкори сиёсиву ҳукуқии форсуз тоҷик.

ни зоми давлатӣ ва ҳуқуқии Тоҷикистон бо дарназардошти манфиатҳои миллӣ дар шароити таҳдидҳо ва ҳатарҳои нави ҷаҳонӣ аз тарафи профессор Р.Ш. Сотиволдиеv, низоми ҳуқуқии зардуштӣ, ҳуқуки исломӣ, давлати миллӣ аз ҷониби профессор Ҳоликзода А.Ғ., фарҳанги ҳуқуқии миллӣ, таърихи давлат ва ҳуқуки Тоҷикистон дар фъолияти илмии профессор Насриддинзода Э.С. анҷом дода мешавад. Дар ин давра аз ҷониби устодони кафедра беш аз сад монография ва мақолаҳои илмӣ доир ба назарияҳои нави ҳуқуқ, мағҳумӣ давлати мусоир, санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, инқишифӣ, низоми судӣ, техникии ҳуқуқӣ, шаклҳои далвати Тоҷикистон нашр карда мешаванд.

Таъсиси шўрои миллӣ дар сохтори Комиссияи олии атtestatsionии назди Президенти Чумхурии Тоҷикистон рӯйдоди муҳим дар ҳаёти илмию ҷумхурий маҳсуб мешавад. Бор Фармоиши Комиссияи олии

Азиззода Убайдулло Абдулло
— сардори Раёсати таълими
ДМТ, доктори илмҳои
хукуқ, профессор

аттестацисонии назди Президенти Чумхурии Тоҷикистон аз 27 апрели соли 2017 № 16 Шӯрои диссертасионии 6Д.КОА-002 дар назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз ихтисоси ҳукуқшиносӣ таъсис гардид. Роҳбарии онро профессори кафедра Сотиволдиев Р.Ш. ба уҳда дорад. Дар шӯрои диссертасионии мазкур даҳҳо устодон, унвончӯён ва аспирантони кафедра, аз ҷумла Сайдов Ҳ., Солиева Н.Ш., Ҳоликзода А.Ғ., Табаров Н.Д., Баётов А.Б., Аминҷонов А.Ҳ., Раҳимзода Р.Ҳ., Ҳафиззода Ш.Ҳ., Ғоибзода М.А. ва дигарон рисолаҳои номзадӣ ва докторироҳимоя намуданд.

химоя намуданд.
Кафедра бо олимони маъту-
фи мамолики ИДМ, дониш-
гоҳҳо ва муассисаҳо илмиву-
таълимий равобити наздик дорад.
Бо ташаббуси кафедра олимо-
ни шинохтаи соҳаи хуқуқ С.С.
Алексеев, В.Е. Гулиев, М.Н.
Марченко, Р.С. Мулукаве, Л.Р.
Сюкяйинен, А.В. Малко ва чан-
де дигарон борҳо ба чумхурӣ
да давлат шуда буданд.

Дар кафедра айни замон устодони пуртачриба, аз чумла академики АИ Чумхурии Тажикистон профессор Тоҳи

ров Ф.Т., мудири кафедра, профессор Сотиволдиев Р.Ш., узви вобастай АИ Чумхурии Тоҷикистон, профессор Насриддинзода Э.С., дотсентон Азизкулова Г.С., Камолзода И.И., Шодизода И.И., Куканов А.З, Давлатзода Ш.Ш., инчунин устодони чавон Шарифзода С.Ш., Ибрагимов Д.К, Азимова З.М. фахълияти илмий-омӯзгориашонро илома мелихуанд.

Хизматхон академик Тохи-

**Насриддинзода Эмомали
Сайфиддин**
— раиси Кумита оид ба
қонунгузорӣ ва ҳукуки инсонӣ
Маҷлиси намояндагони МОҶТ,
ректори илмҳои ҳукук, профессор

вон Шарифзода С.Ш., Ибрагимов Д.К., Азимова З.М. ва лаборантни кафедра Бухориева А. кору фаъолият доранд.

Зариф Ализода
— Ваколатдор оид ба ҳуқуқи
инсон, доктори илмҳои
ҳуқук, профессор

ров Ф.Т. барои рушду нумӯи кафедра ниҳоят қалон аст. Академик Тохиров Ф.Т. беш аз 50 сол мешавад, ки дар кафедра фаъолияти илмӣ-педагогиро пеш бурда, муаллифи чандин мақолаҳои илмӣ, қитобҳои дарсӣ, васоити таълимӣ, дастури методӣ мебошад. Бо қалами профессор Сотиволдиев Р.Ш. даҳҳо қитобҳои дарсӣ, аз ҷумла «Назария давлат ва хукуқ», «Таърихи афкори сиёсиву хукуқӣ», «Проблемаҳои назарияи давлат ва хукуқ», беш аз 15 монографияи илмӣ, қариб 300 мақолаҳои илмӣ нашр шуданд. Профессор Насридинзода Э.С. аввалин шуда дар илми хукукшиносии ҷумҳурӣ ба таҳқиқоти илмии фарҳанги хукуқӣ оғоз намуда, дар ин соҳа шумораи зиёди асарҳои илмӣ ва маводи таълимӣ, аз ҷумла «Фарҳанги хукуқӣ», «Правовая культура: теоретико – методологический аспект», «Правовое воспитание и образование как факторы формирования правовой культуры в Республике Таджикистан»-ро нашр намуд. Саҳми дотсенти кафедра Азизкулова Г.С., ки беш аз сӣ сол дар кафедра кор мекунад, дар нашри қитобҳои дарсиву маводи илмиву методӣ дар соҳаи таърихи давлат ва

хукуки Тоҷикистон ва тарбияи хукукшиносон қалон аст. Аз тарафи профессор Насурдинзода Э.С. ва декани факултет, номзади илмҳои хукукшиносӣ, дотсент Раҳмон Д.С. китоби дарсии «Таърихи давлат ва хукуки Тоҷикистон» ба забони русӣ нашр гардид. Дотсентон Камолзода И.И ва Шодизода И.И. низ дар пешрафти кафедра сахми назаррас доранд.

Дар кафедра устодони ҷа-

ДАР ШАБНАМИ ЕД...

Факултети хукукиносии ДМТ аз чумлаи бузургтарин марказҳои илмӣ ва таълимии кишвар мебошад, ки дастпарварони он имрӯз дар тамоми баҳшҳои хоҷагии ҳалқ ҳизмат карда истодаанд. Ин боргоҳи муқаддас садҳо кадрҳои лаёкатманд, олимон ва мутахассисони баландиҳти-сосро омода карда, барои ҳизмат ба ҳалқу Ватан равона намудааст. Устодону кормандони ин даргоҳ ҳамагӣ донишмандони варзида, аз қабили номзадҳо ва докторҳои илм, узви вобаста ва пайвастаи АИ ҶГ, ҳодимони ҷамъиятию сиёсӣ ба ҳисоб мераванд. Яке аз устодони варзидаи ин боргоҳи илму дониш шодравон Ҳалимҷон Салимов буданд, ки барои тарбияи насли наврас, ҷавонони ҳудогоҳу хештаншинос ва кадрҳои хукукиноси чумхӯрий дар умум ҳизмати шоён ва арзанде кардаанд.

-Маро ёд кунед, ёд кунеду
китоб, достони зиндагии маро
варақгардон намоед ва боз
ҳам ёдам кунед... Ёд...

Ин гуфтаҳо дар гӯшам садо медиҳад... Садо медиҳаду маро ба тарафи... ба сӯйи ёднигоштаҳои ў, ба зиндағиномаи ў, ба ҳолномаи ў, ба кӯйи ў ҷалб мекунанд. Ба рӯзгори як муррабӣ... як омӯзгори дар кору пешаи худ содику устувор ва ҳалолкору покиза...

Ёд кунед...

Ёди ў... Ёдҳо дар хотираи наздикон, ҳамкорону шогирдон ва... оре, асару макола ва ёдномаи худи ўзинда мешавад, эҳё мегардад...

Халимчон Салимов... як муаллим, як фидой ва ин шаб ёди ў ҷароғи дили моро мунаvvар мекунад. Мо ўро, он устоди ғамҳори хеш, як бобои асалгуфтор, як падари меҳрубон ва инсони шариф-ро ба ёд меорем.

**Мард он, ки намирад
зи қазо бо ачали худ,
Дар ишқ ва ё кор ва ё
ор бимирад.**

Ҳалимчон Салимов...
Ёдаш мекунем... Оре, пос доштан, ба ёд овардан, эҳти-
ром намудан ва шояд дар ба-
робари ин ҳама бо ин амали
савобу нек рӯҳи ўро шод кар-
дан як кори хайр ҳам ҳаст.

Ба ростй, баъзан кас хайрон мемонад, ки «ин қофилаи умр ачаб мегузарад»-у ин корвони гузарон киҳоеро аз бари мо мебарад. Мебарад... ба роҳи хеле дур. Ва як қисми онҳое, ки дар бари мо нестанд, шоистаи ана ҳамин ёд карданҳо, ба хотир оварданҳо мебошанду хотираҳо аз онҳо ба некӣ ёд мекунанд ва мо бо некӣ номи онҳоро мегирем. Ва ин гуфтаҳо бесабаб нест, зеро зиндаёд Ҳалимҷон Салимов маҳз аз ҳамин қабил мард кордон ва коршиносе буд, ки мардона дар ин дунё зист, қадам гузашт ва аз хеш осор ва номи неке гузашту арзандаи ҳама гуна ситоиш ҳам ҳаст.

азобу ранҷҳои саҳте диданд. Раиси чавон соҳтмони чанд анбору ҳашар ва биноҳои ҷамъиятиро роҳандозӣ карда, осиёби наве соҳт. Ӯ неруи қалони мавҷударо кор фармуда, ба тарики ҳашар аз 200 метр зиёдтар ҷӯйи қалон кофта, осиёби обиро ба кор даровард. Тӯли чаҳор соли токатфарсии ҶБВ ба ахолии колхоз қўмаки қалони моддӣ расонида шуду дар роҳи расидан ба ғалабаи бузург ҳама ҳиссагузор буданду аз ин раиси Салим хеле розӣ. Маҳз аз ҳамон сол, ба қавли мардумӣ «устухони ин муаллими мо» дар меҳнат обутоб ёфта, худи ӯ хеле барвақт, яъне як насли замони ҷанг бо тақозои ҳаёт барвақт ба

Халимчон Салимов...
Гузашти умр... баробари
бори дигар шунидани ёддо-
шти наздиconaш, хамкоро-
ну пайравонаш маҳз хамон
навиштаҳои то ҳол рӯйи
чопро надидааш маро беш-

зҳои илмӣ ва таълимии кишвар гии халқ хизмат карда истода-ва мутахассисони баландихти-дааст. Устодону кормандони инокторхони илм, узви вобаста ва анд. Яке аз устодони варзидаи и барои тарбияи насли наврас, ӯрӣ дар умум хизмати шоён ва

ромад. Наҳаросид, натарсид, аз касе наранҷид ва аз меҳнат ор накарда, кор карду меҳнат намуд. Нозпарвардаи модари чону киблигоҳи табаррук буду нозуку олуфта ба воя нарасид, чун падар хоксор буду як умр хоксорона зист. Тарбияи хубе гирифт, ки дар ин маврид фармудаи файласуфи маъруф Иммануэл Кант ба ёдам меояд: «Одам танҳо бо роҳи тарбияи хуб инсони ҳақиқӣ шуда метавонад».

Халичон Салимов... Он замон замин кишт карду хамрохи барзгарон зимни сурудаҳои халқии «Майдаё майда» ғалла дарав намуд, чорводорӣ карду аз теппаҳои атрофи дех ҳезум оварда, дар бозор мефӯруҳт, писари раис буду чун мардум ҳаёти oddī доштанд.

Халичон Салимов... Тах-
сил... дафтари хотироташ
варакгардон мешавад...
Соли 1942 ба синфи авва-
ли мактаби ибтидоии деҳа
рафт. Мактаби деҳа чорсо-
ла буду онҷо хонд. Дафтари
ёддошташро варакгардон

мекунаму меҳонам: «1-уми сентябрь соли 1946 аз 12 кас иборат як гурӯҳ талабагон ба шаҳри Ӯро-Теппа ба мактаби нопурра миёна, ки дар гузари «Қассобон» дар ҳавлии Салимбой «Оқсаққол» чойгир буд, ба синфи панҷум ба хондан рафтем. Азбаски роҳ ба ин мактаб хеле дур буд, рӯзи дуюм ба мактаб ҳашт кас омадем. Сипас синфҳои 7 ва 9-умро дар мактаби миёнаи мардонаи ба номи Максим Горкий хонда, таълим гирифтам. Дар мактаби миёнаи мардонаи №1 ба номи М. Горкий на факат таълим, балки тарбия низ таъсирбахш мегузашт гўем, хато намекунем. Барои он, ки омӯзгорон бо сарварии директор Незъматуллоев чунон коллективро ташкил карда буданд, ки худи муҳити мактаб сарчашмаи тарбия буд. Ин муҳит дар муносибатҳои хуби байни ҳамдигар, рафтори роҳбар, сиёсати он ба ҳар як омӯзгор мушохид мешуд. Дарсҳо аз фанҳои физика, химия, география ва риёзӣ аз ҷониби омӯзгорони

касбй гузаронида мешуд». Халимчон Салимов дар чунин фазо хонду таълиму тарбия гирифта, аз он замон ба илму дониш ва пешаи омӯзгорӣ шавқу рағбат пай-

до кард. Омӯзгорон Юлдошев М.Ю., муаллими физика ва астрономия У.Ф. Фузайллов, химия Х.Б. Бурхонов, забон ва адабиёт Э.Х. Хұчамкулов, забони русӣ Алвина Семёновна Сарапп, математика Абдулхаев, забони немисӣ Б.В. Волжинский, дарси ҳарбӣ М.А. Ахмедов дар сатҳи қасбӣ тълизму тарбия дода, меҳру шавқати шогирдонро ба ҳониш баланд мебардошту муҳити хуби ҳонаводагӣ ба он мусоидат мекард. Аз ҷониби дигар зиндагӣ сабакҳои ҳудро дошта, ў аллакай дар соли 1952 ба кор ҷиддитар машғул шуда, ҳисобу қитоби ду осиёбро ба уҳда гирифта буд, ҳакмазди он ҳамарӯза 4 кг. орд буду барои он замон як маош ё даромади қалон маҳсуб ёфта, бо ин қадар орд имкони таъмини як оилаи қалон бо нон мавҷуд буд. Он рӯзҳоро ба хотир оварда, зиндаёд ин омӯзгор баъдан навишта буд: «Фаъолияти кориамро дар ду осиёҳои деҳоти Қальъачаи Араби колхози «Коммунистӣ»-и ноҳияи ҳозира Истаравшан оғоз кардам. Яке аз одатҳои мардуми тоҷикону ўзбекон бо орд нишона кардани меҳмонон, амволи нав ва ғайра мебошад, ки маънои таманни роҳи сафедро ҳам дорад. Яъне оғози меҳнати бандо ба орди сафед вобаста буд ва дар оянда накши «Роҳи сафед»-ро бозид».

Роҳи сафед... бале, пас аз ҳатми мактаб роҳаш сафед гашту барои амалий кардани орзухо роҳ ба сўйи Душанбе-ро гирифт. Мехост накшаҳои дар дилдоштаи ҷавониро тезтар роҳандозӣ кунаду ба падару модар бештар ёрӣ дихад. Аз падар дуои роҳи сафед гирифту модар аз сару рӯяш бўсида, ордро ба рӯйи шонаю китфонаш чун нишони сафедӣ пошида, баҳту иқбол таманнояш карданд. Тибқи ёддошташ ҳамроҳи ҳамсинфониаш Умарҷон Эргашев ва Мазбут Маърупов 10 июля соли 1953 ба қатора нишаста ба Душанбе раҳсипор шуда, дар 4-5 рӯй ба пойтахти Ҷа-

Душанбе... яз як нигоҳ макбулаш шуд, аз як дидан

Аз күхі баланд аст
равон оби Душанбе,
Тар карда лаби ташналабон
оби Душанбе.
Харчанд, ки чорист ба
сад асру замонҳо,
Бо ёд Ватан монда
навон оби Душанбе

Ҳалимчон Салимов... Ба
Душанбе омада, дар хонаи
тағояш Шукурҷон Азимов

— корманди Кумитай Бехатарии Давлат, дар ҳавлие, дар маркази шаҳр, дар назди беморхонаи марказӣ воеъ дар кӯчаи Свириденко чойгир шуд. Ҳуччатҳояшро ба шуъбаи рӯзонаи факултаи хукуқшиносӣ супориду ба имтиҳонҳо тайёрӣ дид. Ҷои тайёрӣ китобхонаи шаҳр гашт. Имтиҳонҳои дохилий аз ҷаҳор фанҳо буд: таърихи Иттиҳоди Шӯравӣ, забон ва адабиёти тоҷик — иншо ва даҳонӣ ва забони русӣ — диктант. Он ҳамаро супориду сарбаландона соҳиби унвони донишҷӯй гашт. До-нишҷӯй...

Донишгоҳ... Он замон новобаста бадаврони душвор таҳсил дар Донигоҳ осон набуду сабакомӯзон хуб меҳонданд, касе аз уҳдаи таҳсил намебаромад ё ба шӯбайи ғоибона мегузашт ва ё аз донигоҳ хориҷ мешуд. Аз 32 донишҷӯи хамсабак 18 донишҷӯ онро хатм карду ҳалос. Дар баробари таҳсилу корҳои ҷамъияти донишҷӯёро ба пахтачинӣ сафарбар мекарданду мавсими пахтачинӣ дар навоҳии муҳталифи вилояти қунунии Боҳтар сурат мегирифт. Ӯ аз зумраи донишҷӯёни пешқадам буд. Ҳанӯз дар курси дуюм буданаш ўро ба аъзогии бюрои ташкилоти комсомолии факултети ҳуқуқшиносӣ ва баъдан ба аъзогии Кумитай ташкилоти комсомолии донишгоҳ ва котиби Кумитай ташкилоти комсомолии донишгоҳ интихоб карданду дар пахтачинӣ низ пешқадам буд. Оре, аллакай то ин замон дар меҳнат обу тоб ёфта буду собиқаи корӣ дошт, ки он боиси пешрафти гурӯҳаш шуд. Донишҷӯён ба ҳам ёрӣ медоданду меъёри муқарраршуда ва нақшай пахтасупориро иҷро мекарданд. Ва ҳамин усулро ба вакти фаъилияти омӯзгориаш истифода мебурду ба шогирдон нишон мелод.

Халимчон Салимов...
Ҳамон айёми сабакомүй аз вакт, аз маҳорати устодон хуб истифода карда, хубу аъло хонду ҳанӯз донишҷӯ буду дар курсҳои чоруму панҷум ба донишҷӯён машғулиятҳои лабораториро мегузаронид. Ҳуди ўаз 21 январи соли 1958 ба сифати лаборанти кафедраи хукуки ҷиноятӣ ва мурофиавӣ ба кор сар мекунад. Ҳуди омӯзгорон бо роҳбарии декани факултет В.Г. Гранберг фаъолияти кориро хуб ба роҳ монда, мудири кафедраи хукуки гражданий ва мурофиавӣ, профессор В.И. Корецкий, Л.С Явич фанни «Соҳт-

ТАХЛИЛИ МУҚОИСАВИИ ЭЪЛОМИЯИ УМУМИИ ҲУҚУҚИ БАШАР ВА КОНСТИТУТСИЯИ ТОЧИКИСТОН

Фаридун БОБОХОНОВ
денишчӯи соли 5

Дар миёнаҳои қарни гузашта, яъне 10-декабри соли 1948 дар таърихи инсоният рӯйдоди бузурге ба вуқӯй пайваст, ки он дар тақдири минбаъдаи давлатдории чомеи чахонӣ нақши муассисре гузошт. Зоро дар ин рӯз Эъломияи умумии ҳуқуки башар аз тарафи Созмони миллии мутаҳид қабул гардид, ки ба ақидаи мухаккӣон қабули ин санади муҳим дар он замон айни мудда ба шумор мерафт. Воеан ҳам, барои мардуми сайёра асри гузашта қарни пур аз талотум, ошуб ва ҷангҳои зиёди мустамлӣ-кавӣ ва чахонӣ буд. Ҳуқуку озодихои инсон ва шаҳрванд пурра химоя намегардид ва ҳамаи ин сабаб шуд, то ки як санади фарогиранди таъоми ҳуқуку озодихои инсон қабул карда шавад. Бояд қайд кард, ки ЭУҲБ новобаста аз хислати тавсияй доштанаш ҳамаи ҳуқуку озодихои инсонро бо тарғиби универсалий

буданашон мустаҳкам на-муд. Баъди қабули ин санади ҳуқуқӣ тамоми ҷаҳон барои шинохти ҳуқуку озодихои инсон аз диди тоза назар андохтанд, ки ин бузургтарин дастоварди инсоният ба шумор меравад.

Чумхурии Тоҷикистон баъди ба даст овардана истиқлолият узви комилхуқуки СММ гардида, чун субъекти ҳуқуки байналхалқӣ пазирафта шуда, во-риди муносибатҳои байналмилалӣ-ҳуқуқӣ гардид. Баъди ин, дар сиёсати давлатдории ҶТ эътироф ва хифзи ҳуқуку озодихои инсон ва шаҳрванд яке аз масъалаҳои марказии сиёсати дохилию ҳориҷии қи-швар шинохта шуд. Ин буд, ки зимни омода намудани лоҳиҳои Конститутсияи ҶТ таҷрибаи давлатҳои мутамаддин ва хосса санадҳои байналмилалӣ омӯхта шуданд, ки ЭУҲБ яке аз намоёнтарини онҳо маҳсуб мебад. Бинобар ин, мо максад гузоштем, ки ЭУҲБ-ро бо Конститутсияи ҶТ вобаста ба масъалаи эътироф ва химояи ҳуқуки инсон мавриди таҳлили муқоисавӣ-ҳуқуқӣ қарор дихем.

Дар самти эътирофи ҳуқуки инсон, яке аз масъалаҳои асосӣ ин эътирофи баробархуқуки инсон сарфи назар аз шаклҳои ғуногуни табъиз мебошад. Бинобар ин, масъалаи мазкурро Эъломияи умумии ҳуқуки башар дар моддаҳои 1 (баробархуқуқӣ аз лаҳзаи таваллуд), 2 (баробархуқуқӣ сарфи назар аз шаклҳои табъиз) ва 7 (баробархуқуқӣ дар назди қонун) мукаррар намудааст, ки ин аз арҷугории баланд ба ҳудои

инсон ва ҳуқуқу озодихои инсонро дар ин ду санади ҳуқуқӣ аз рӯи таснифоташон мавриди таҳлили муқоисавӣ-ҳуқуқӣ қарор дихем, мебинем, ки қарип ҳамаи меърҳои ин ду санади ҳуқуқӣ дар самти эътироф ва химояи ҳуқуки инсон бо

хамдигар шабех мебошанд. Барои боз ҳам равшантар шудан ин соҳаҳоро диде мебароем.

Ҳуқуқҳои шахсӣ. Ҳуқуқҳои шахсӣ, ки баъзе аз онҳоро мо аллакай қайд карда гузаштем, ҳам дар Эъломия ва ҳам дар Конститутсияи ҶТ муқаррар гардидаанд. Масалан, ҳуқук ба ҳаётӣ ҳусусӣ дар моддаи 12 Эъломия ва дар моддаи 23 Конститутсия, ҳуқук ба озодии ҳаракат дар моддаи 13 Эъломия ва дар моддаи 24 Конститутсия, ҳуқук ба озодии вичдон ва эътиқод дар моддаи 18 Эъломия ва дар моддаи 26 Конститутсия муқаррар гардидаанд.

Ҳуқуқҳои сиёсӣ. Ҳуқуқҳои сиёсӣ низ дар ҳар ду санад мавриди танзим қарор гирифтаанд. Масалан, ҳуқуки иштирок дар ҳаётӣ сиёсӣ дар моддаи 21 Эъломия ва дар моддаи 27 Конститутсия, ҳуқук ба озодии ҷамъомадҳои осоишта ва иттиҳодияҳо дар моддаи 20 Эъломия ва дар моддаи 28-29 Конститутсия ва монанди инҳо мукаррар гардидаанд.

Ҳуқуқҳои иқтисодӣ. Ҳуқуқҳои иқтисодӣ низ ба мисли дигар ҳуқуқҳо дар Эъломия ва ҳам Конститутсия ба таври дақiq ҳамшабҳои мукаррар шудаанд. Масалан, ҳуқук ба моликият (м.17), ҳуқук ба меҳнат (м.23), ҳуқук ба истироҳат (м.24) дар Эъломия ва моддаҳои 32, 35 ва 37 Конститутсияи ҶТ пешбинӣ гардидаанд.

Ҳуқуқҳои иҷтимоӣ. Ҳуқуқҳои иҷтимоӣ асоси кафолатҳои ҳар ду санади ҳуқуқиро ташкил медиҳад. Масалан, ҳуқук ба шароити зиндагии арзандана ва инки-

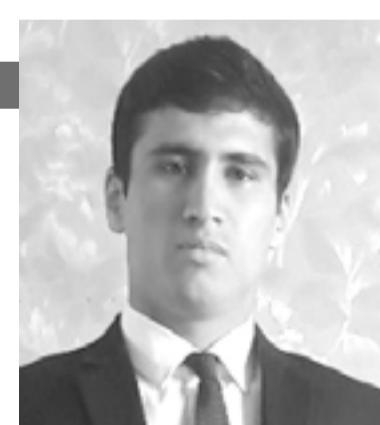

Озруҷон САЙДАЛИЕВ
денишчӯи соли 4

шофи озодона (м.22 ва м.25), ҳуқук ба таъминоти иҷтимоӣ ва тиббӣ (м.25) дар Эъломия пешбинӣ гардидаанд ва дар як маврид, дар қ.3 м. 1 ва моддаҳои 38-39 Конститутсия муқаррар шудаанд.

Ҳуқуқҳои фарҳангӣ. Яке аз соҳаҳои муҳими ҳамшабҳои ҳар ду санадҳои ҳуқуқӣ маҳз ин ҳуқуқҳои фарҳангӣ ба ҳисоб мераванд. Масалан, ҳуқук ба таҳсил дар моддаи 26 Эъломия ва дар моддаи 41 Конститутсия, ҳуқуки иштироки озод дар ҳаётӣ фарҳангии ҷомеа дар моддаи 27 Эъломия ва дар моддаи 40 Конститутсия муқаррар гардидаанд.

Дар маҷмӯй, таҳлили муқоисавӣ-ҳуқуқии ЭУҲБ ва Конститутсияи ҶТ нишон медиҳад, ки дар воеъ, масъалаи эътироф ва химояи ҳуқуки инсон дар ин ду санади ҳуқуқӣ дар сатҳи бениҳоят баланд мустаҳкам гардидааст.

Асомиддин АБДУЛЛОЕВ
денишчӯи соли 4
факултети таърих

карда истодаанд. Ман аз он хушҳолам, ки хушбахтона, имрӯз Артиши миллӣ 26 сол сипарӣ мешавад. Родмардни мо тайи ин солҳо Ватани маҳбубамонро ҳамчун гавҳараки ҷашм ҳимояи карда истодаанд ва вазифаи муқаддаси ҳуд – дифои Ватанро бо сари баланд иҷро

Ид муборак, родмардни шуҷои Ватан!

АРТИШ – СИПАРИ БОЭЙТИМОДИ ДАВЛАТ

Яке аз поҳои асосии давлат артиш ба ҳисоб меравад. Таъриҳ гувоҳ аст, ки ҳеч давлатеро дар гузаштаву имрӯза бе ин ниҳоди асосии давлатдорӣ тасаввур кардан имконнозӣ аст.

Аз қадимулайём мардуми соҳибтамадун ва пуршарафи тоҷик ба тарбияи фарзанд аҳамияти хоса зоҳир намуда, барои дар рӯҳияи ватандустиву ҳештаниносиӣ ва далерию мардонагӣ ба воя расидани фарзандони ҳуд ҳамеша талош мекарданд. Гуфтан мукин аст, ки чунин далерию мардонагӣ барои миллати мо ирсӣ буда, аз насл ба насл омадааст ва итминони комил дорем, ки минбаъд низ чунин идома ҳоҳад кард. Мисоли ин моддаи 43 Консти-

тусия ба шумор меравад. Чуноне ки дар моддаи мазкур мукаррар мегардад, ки: «Ҳифзи Ватан, химояи манфиатҳои давлат,

таҳқими истиқлолият, амният ва иқтидори мудофиавии он вазифаи муқаддаси шаҳрванд аст». Меъри мазкур аз матонату шуҷоии

гузаштагони мо шаҳодат медиҳад, ки дар хуни мо нуҳуфтааст.

Артиши миллӣ ё ҳуд Кувваҳои мусаллаҳи ҶТ яке аз дастовардҳои пурарзиштарини даврони соҳибистиколии қишвари мо ба ҳисоб рафта, дар солҳои барои давлату миллат тақдирсоз ҷиҳати баркароркуни соҳти конститутсияни Тоҷикистон, таъмини сулҳу субот дар қишвар, таҳқими Истиқлолиятӣ давлатӣ ҳизмати шоёне кардасту карда истодааст.

Имсол аз таъсисёбии Артиши миллӣ 26 сол сипарӣ мешавад. Родмардни мо тайи ин солҳо Ватани маҳбубамонро ҳамчун гавҳараки ҷашм ҳимояи карда истодаанд ва вазифаи муқаддаси ҳуд – дифои Ватанро бо сари баланд иҷро

ХИФЗИ ВАТАН – ВАЗИФАИ МУҚАДДАСИ ШАҲРВАНД

Яке аз вазифаҳое, ки конунгузории миллӣ, хусусан Конститутсия бар зиммаи шаҳрвандон мегузорад, ин хифзи Ватан мебошад. Тибки талаботи моддаи 43 Конститутсияи ҶТ “Хифзи Ватан, химояи манфиати давлат, таҳқими истиқлолият, амният ва иқтидори мудоғиавии он вазифаи муқаддаси шаҳрванд аст”. Хифзи Ватан – ин химояи сарзамини аҷодӣ, ҳудуди ҷуғрофӣ, пуштибонӣ аз маҳсулӣ ҷӯшиҷу фарҳангии наслҳои пештара, фарҳангӣ аҷодӣ ва мероси таърихӣ мебошад. Хифзи Ватан шуҷоат, қаҳрамонӣ ва ҷонғидонӣ ҳар як шаҳрванди Тоҷикистонро талаб мекунад. Ҳамон вакт мөетавонем оромӣ ва суббот, истиқлолият, фарҳангӣ миллӣ, мероси таърихӣ, арзишҳои демократиро дар ҳуд нигоҳ дорем, ки агар мө содик ба ин Ватан, миллат, сарзамин бошем. Хифзи Ватан ба хотири эҳтироми хотира, меҳнату фаъолияти наслҳои пештара, нигоҳдошти сарзамини аҷодӣ ва осори фарҳангӣ миллӣ, рушди давлати миллӣ, таҳқими истиқлолияти давлатӣ,

амният ва иқтидори мудоғиавии давлат, ободонии қишинвар, ҳаёти осудаи наслҳои ҳозира ва минбаъда амалий карда мешавад. Хифзи Ватан, химояи манфиати давлат, таҳқими истиқлолият, амният ва иқтидори мудоғиавии он аз ҳам чудо буда наметавонанд ва ба ҳам тавъам мебошанд. Тавоғути ин вазифа аз дигар вазифаҳои конститутсионӣ (риояи Конститутсияи ва қонунҳо, ҳифзи табиат, ёдгориҳои таърихиву фарҳангӣ, додани андоз ва пардохтҳо) дар он аст, ки уҳдадории мазкур дар Конститутсияи ҟТ на вазифаи оддиии шаҳрванд, балки “вазифаи муқаддас” эълон гардидаст. Истилоҳи “вазифаи муқаддас” ба он ишора мекунад, ки он ҳам вазифаи конститутсионӣ ва ҳам матнавии ҳар як шаҳрванд аст. Вазифаи муқаддас будани хифзи Ватан аз муқаддасоти Ватан бармеояд. Ватан бо сарзамини аҷодии тоҷикон алоқаманд буда, бо алоқаи сокинони имрӯзаи қишинвар бо ҳаёту фаъолият, шуҷоат, қаҳрамонӣ, ҷонғидонӣ, меҳнату корнамоии наслҳои пеш-

тара ишора мекунад. Аз ин рӯ, барои пос доштани хотираи аҷодони гузашта, ки барои бунёди ин миллати қуҳанбунёд ҷоннисорӣ кардаанд ва барои родмардоне, ки ба ҳама мушкилиҳо сарфурӯд овардаву барои насли имрӯза як ҷомеаи озоду демократӣ бунёд намудаанд, ҳаргиз мо бояд аз ин вазифаи муқаддас сарпечӣ нанамоем. Таҳқимбахши ин вазифаи муқаддаси конститутсионӣ, дар баробари Конститутсияи ҟТ “Дар бораи ҳудадории умумии ҳарбӣ ва ҳизмати ҳарбӣ”, Қонуни ҟТ “Дар бораи мудоғиавӣ” ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии байналмилалӣ ва миллӣ мебошанд.

Вобаста ба ҳифзи Ватан, химояи манфиатҳои давлат, таҳқими истиқлолият ва иқтидори мудоғиавии қишинвар, қариб дар ҳама суханронҳои ҳуд Пешвои миллат мухтарам Эмомали Раҳмон ёдовар шуда, хитоб ба мардуми қишинвар намуда, аз таҳдидҳои берунае, ки имрӯз тамоми ҷомеаи байналмилалиро ба ташвиш овардааст, таъкидҳои зиёд менамоянд. Дар баробари ин, ҳар як фарди

ҷомеаи Тоҷикистонро ба ҳарои якпорчагӣ, оромӣ, суббот, таҳқими Истиқлолияти давлатӣ даъват менамоянд. Далели ин гуфтаҳо суханронии Президенти қишинвар, Пешвои миллат, мухтарам Эмомали Раҳмон дар таърихи 23 майи соли 2013 бо намояндагони ҷавонони мамлакат мебошад, ки қайд намудаанд: «Дӯст доштани хифзи қардани ин сарзамини аҷодӣ, ободу зебо гардидани Ватани биҳиштосо, неруманду пуриқидор сохтани давлати тоҷиконро бояд ҳар як фарзанди бонангу номуси ин марзу бүм вазифаи имониву вичҷонии ҳуд шуморад». Зоро дар шароити имрӯза, яъне вустаҳати ҷаҳонишавӣ, ба вучуд омадани падидаҳои номатлуб, ба мисли тероризм ва экстремизм дар арсаи байналмилалӣ ва ҳатари афзудани он, таҳдиди он ба давлатҳои рӯ ба рушд, аз ҳар як фарди комилҳуқӯқ талаби онро менамояд, ки ҳифзи Ватанро вазифаи ҷонии ҳуд қарор дода, барои оромӣ ва суботи қишинвар, таҳқими истиқлолият ва амнияти давлат дар баробари мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ҳудро масъул шуморида,

Аҳмад НАВРӯЗЗОДА
денишҷӯи соли 3

барои пойдории асосҳои сохтори конститутсионӣ тамоми қӯшишҳоро ба ҳарҷ дидад. Аз ин рӯ, ҳифзи Ватан натанҳо вазифаи ҳуқуқӣ, балки қарзи аҳлоқӣ ва ватандустии ҳар як шаҳрванд аст.

Тамоми шаҳрвандони қишинвари азизамонро ба муносибати 26-умин солгарди таъсисёбии Артиши миллӣ табриқ гуфта, бигзор ҳамеша оромӣ, суббот, осудагӣ дар ҳонадони ҳар як фарди мамлакат пойбарҷо бошад.

ВОСИТАҲОИ ФАРДИКУНОНӢ – ОБЪЕКТИ МОЛИКИЯТИ ЗЕҲНӢ

Маҳмороib ТО҆ҖДИННОV
денишҷӯи соли 3

Ҳуқуқи граждани муносибатҳои молумулкӣ, муносибатҳои шаҳсии ғайримолумулкӣ ба молу мулк алоқаманд на бударо ба танзим медарорад.

Моликияти зеҳнӣ ҳамчун падидаи ҳуқуқи граждани ба ғурӯҳи муносибатҳои шаҳсии ғайримолумулкӣ ба молу мулк алоқаманд, дохил мешавад. Моликияти зеҳнӣ ҳамчун падидаи ҷавонтарини ҳуқуқи граждани мебошад. Ба доираи объектҳои он ҳуқуқи муаллиғӣ ва ҳуқуқҳои вобаста ба он, ҳуқуқи патентӣ ва воситаҳои фардикунӣ дохил мешаванд. Ба воситаҳои фардикунӣ асосан тамғаи

молӣ, тамғаи ҳизматрасонӣ ва номи фирмавӣ дохил мешавад.

Тамғаи молӣ ва тамғаи ҳизматрасонӣ барои фардикунӣ махсулот, кор ва ҳизматрасонӣ истифода бурда мешавад. Ҳанӯз аз бозёфтҳои таърихӣ маълум аст, ки тоҷирони Ҳинд ҳангоми ба Эрон бурдани молҳои ҳуд болои онҳо ҳар ғуна тамға мегузоштанд. Инчунин кулолгарони Рим низ дар махсулотҳои ҳуд тамғаҳои ғуноғун истифода бурдаанд. Тамғаҳо асосан дар асрҳои миёна зиёдтар ба ҷашм месрасиданд.

Дар асри саноаткунонӣ то ин ҷониб истехсолкунандагон барои фардикунӣ молу махсулоташон аз тамғаҳои молӣ ва тамғаҳои ҳизматрасонӣ истифода мебаранд. Тамғаҳои молӣ ва тамғаҳои ҳизматрасонӣ ҳам барои истехсолкунандагон ва ҳам барои истеъмолкунандагон аҳамияти қалон дорад. Ма-

салан, истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон

аҳамияти қалон дорад. Ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ моли лозимаи ҳудро дарёфта, ҳаридорӣ мекунад, истехсолкунанда бошад, барои ҷалби таҷаҷӯҳи истеъмолкунандагон аз рӯи тамға

бе иштибоҳ мол

ҚУВВАХОИ МУСАЛЛАҲ – ТАКЯГОҲИ ДАВЛАТ

Чумъа ОДИНАЗОДА
денишчъи соди 1

Истиқолият дастоварди мухимтарину бузург, неъмати бебаҳои ҳар ҳалку миллат ба шумор меравад. Махзистиқолият шароит фароҳамовард, ки мо дар шароити озоду ором умр ба сар барем ва нияту орзухои неки худро дар амал татбиқ намоем.

Дар кишвари азизамон ҳамасола таърихи 23 феврал чун рӯзи таъсисёбии Кувваҳои Мусаллаҳ таҷпил карда мешавад. Аз таъсис ёфтани он 26 сол сипарӣ гардида, дар ин муддат он ба як неруи бузург ва ҳимоякунандаи марзу буми аҷдодӣ табдил ёфт. Сарбозони бонандги миллият ба гармиҷу сардӣ нигоҳ накарда, шабуруӯз марзу буми кишварро ҳимоя менамоянд ва лозим оядҷони худро барои ҳимояи он дареф намедоранд. Онҳо пайваста талош менамоянд, ки ба савғанди ёдкардаи худ содик, бимонанд ва нагузоранд, ки душманони давлату миллият сарҳади давлатиро ғайрико-нунӣ убур намоянд. Вокеан, имрӯз вазифаи муқаддаси ҳар фарди соҳибватан аст, то мактаби бузурги мардонагиро гузарад ва дар ҳимояи он пайваста омода бошад.

Мо насли замони истик-
лиялт из шароитхой мухайё-
намудаи давлату хукумати
кишвар шукргузорй намуда,
пайваста талош менамоем,
то барои Ватани бихиштосои
худ ба хадди имкон кӯчак-
тарин сахми худро гузорем.
Сарбозони шучои миллатро
бо фаро расидани иди касби-
ашон самимона табрик на-
муда, ба онҳо саломатӣ, сари
баланд, хонаи обод ва дар
химояи марзу буми аҷдодӣ
азму матонати Рустамонаро
таманно менамоям. **Ид мубо-
рағ рӯзмавлони Ватан!**

Маъруфчон АХМЕДОВ
доширий соли 3

донаштүү соли З
Куввахой Мусаллахи
Чүмхүрии Тоҷикистон зодаи
истиклолият буда, дар шаро-
ити бениҳоят вазнин таъсис
ёфтаанд. Яъне, дар замоне
таъсис ёфт, ки кишвар дар
ҳолати вазнини амнияттуву
иқтисодӣ қарор дошт. Агар
ба таври дигар иброз намо-
ем, ҳангоми таъсис дар хайати
куввахой мусаллаҳ қариб ягон
навъ таҷхизотҳои ҷангии замонавӣ
вучуд надошт. Бо гу-
зашти замон ва бехтар гарди-
дани сатҳи иқтисодиёти дав-

лат имконият фароҳам омад, то лавозимоту таҷҳизоти навхаридорӣ ва ба қувваҳои мусаллаҳи кишвар супорида шуд. Ин аст, ки имрӯз Қувваҳои Мусаллаҳи ҶТ дар байнавии давлатҳои минтақа мавқеи намоёнро қасб намудааст.

Артиши чавони Тоҷикистон, хусусан дар солҳои душвори фоҷеабори ҷанги шаҳрвандӣ якъо бо мақомоти хифзи ҳукуқ ва дигар соҳторҳои низомии қишвар дар хифзи истиқлолияти давлатӣ, химояи Ватан, безарар гардонидани гурӯҳҳои террористиву экстремистӣ, дастаҳои мусаллаҳи ҷинояткории трансмилӣ ва ҳомӯш кардани ошубоҳи хиёнаткорона бар зидди давлат ва ҷомеа саҳми сазовору ҷавонмардона гузошт. Қувваҳои Мусаллаҳи қишвар

рўзҳои саҳту сангиро пушти сар карда, аз озмоишҳои шадиди он солҳо гузашта, имрӯз ба неруи кудратманди низомӣ, муҳофизи сулҳо субот ва фазои орому осудаи кишвар табдил ёфтааст.

Дар замони мусоир, ки чомеаи башарӣ дар ҳоли дигаргунии кулӣ қарор дорад ва эҳтимолияти ба вучуд омадани омилҳои номатлуби таҳдидкунанда ба марзу буими аҷдой қарор дорад, мо насли соҳибватанро мебояд зирақии сиёсиро аз даст надода, дар химояи он ҳастии худро дареф надорем. Зоро ҳифзи Ватан, химояи манфиати давлат, таҳкими истиқлолият, амният ва иктидори мудофиавии он вазифаи мукаддаси ҳар як шаҳрванди кишвар ба ҳисоб меравад.

Эй Ватан номи ту
Куллахоят сари болои
Гар ба хифзат
Намакат захр шавад

**Исломчон
ЗИЁВАДДИНОВ
дошиштаги соли 3**

Артиши миллӣ зодаи даврони истиқлолият буда, дар шароите бунёд гардидааст, ки дар кишвар вазъияти сиёсӣ дар холати нооромӣ қарор дошт. Гуфтан мумкин аст, ки артиши миллии Чумхурии Тоҷикистон дар чойи холӣ бунёд гардидааст. 18 декабря 1992 Қарори Шӯрои Олии ҶТ “Дар бораи таъсиси Кувваҳои Мусаллаҳи Чумхурии Тоҷикистон” ба тасвиб расид. 23-юми февраля соли

1993 нахустин паради ҳарбӣ баргузор гардид, ки он рӯз расман рӯзи таъсисёбии Кувваҳои Мусаллаҳи ҶТ эълон карда шуд.

Имрӯз артиши миллии
кишвар хама мушкилотхои
чойдоштаро паси сар намуда,
ба як неруи тавоно ва ниҳоди
пуркудрат табдил ёфтааст.

Хукумати кишвар ба ин
самт назари маҳсус зохир
намуда, рушди онро пояи
асосии давлатдорӣ мекисо-
бад. Асосгузори сулҳу вахда-
ти миллӣ – Пешвои миллат,

Президенти ЧТ, мухтарам Эмомали Рахмон ба ин ниходи давлатӣ эътиимида комил дошта, пайваста ишора менамоянд, ки “таҳавулоти ҷомеаи мухталифи ҷаҳонӣ ҳар яки моро ҳуҷдор месозад то зиракии сиёсӣ, омодагии доимӣ, эҳсоси баланди ватандӯстӣ, худогоҳӣ ва мукаддас доштану хифз намудани ҳама арзишҳои истиклолияти давлати ҳукукбунёдамонро аз даст надиҳем. Зеро вазни зудтағийрёбанди ҷаҳони мусосир, зидӣ гардидани равияву ташкилотҳои тундррави террористиву экстремистӣ ва дигар зуҳуроти таҳдидовари ҳатарнок метавонад сулҳу субот ва ҳайсаи ороми оғизон мегашавад.

ни кишвари моро халалдор намояд". Бо ин назардошт, Пешвои миллат пайваста ба Кувваҳои Мусаллаҳи кишвар дикқати аввалиндарача зохир намуда, асоси пойдории давлату миллат аз фаъолияти Эҷон маънилод менамоянд.

ба хисоб меравад. Бо ин на-
зардошт, чузъу томхой мухта-
лиф таъсис дода шудаанд, ки
вазифаи асосии онхо мукови-
мат бо қувваҳои зиддидавлатӣ
ва мухифизати соҳти консти-
тусионӣ маҳсуб мейёбад.

омүзем.
Чавонони саодатманди мухимми корхой тарбияйӣ дар артиш маҳсуб мёёбад.

A black and white portrait of a young man with dark hair, wearing a dark suit jacket, a light-colored shirt, and a tie. He is looking directly at the camera with a neutral expression. The background shows a window with multiple panes, suggesting an indoor setting like an office or a library.

хатархой чахони мусор эмин нигоҳ дошта, зиракии сиёси-ро аз даст надода, дар эъмори бунёди чомеаи хуқукбунё-ду демократӣ талош намуда, баҳри хифзи ин Ватан ҳози-рем чоннисорӣ намуда бо-шем ва бигузор дар осмони софи Ватани биҳиштосоямон кабӯтари сулҳ доимо парвоз намояд.

Мадамин ОЧИЛБОЕВ
донашчүй соли 1

Мақсад аз таъсис додани артиши миллӣ таъминӣ Истиклолияти давлатӣ, як-порчагии хоки Ватан ва оромии хайёти осоиштаи мардум.

ФАЛСАФАИ ОЗОДӢ ДАР ТАМАДДУНИ БОСТОНИИ МАРДУМИ ХИНД ВА ТОЧИКУ ФОРС

(Нигоҳе ба таълимоти Гегел ва И.Г. Гердер)

Файзали АМИНОВ
файласуф

(Идома аз шумораҳои гузашта)

Файласуфи олмонӣ Гегел озодии як ҳокими худ-хоҳу золимро на озодӣ, балки худсарие медонад, ки ҳалқо марҳила ба марҳила бояд аз ин ҳолати ваҳшоният даст қашанд. Ин ҳукми файласуфи бузург ба таърихи бostonии Чин даҳл дорад. Ҳоло вазъи ҳаёти сиёсию иҷтимоию фарҳангии қишивари бузурги Чин ба қуллӣ дигар гаштааст ва он ҷо дар доираи муқаррароти ҳукуқио аҳлоқӣ ҳама гуна истисмори табақотӣ ва таҳқироти доҳилиидорвию паст задани шаъну эътибори фардии инсонӣ қатъиян пахш карда шуда, манзалати дунёи ботин, номусу шарафи ҳонаводагӣ ва гиромидошти миллию мазҳабӣ аз тарагифи конуни ин қишивар ҳимоя мёбад. Ҳарчанд, ки сӯиистемол аз ин арзишҳо ва судҳоҳӣ аз ин тамоилҳои ҳаёти ҷамъияти низ мавриди боздошт ва пешгирий қарор мегирад. Гегел ба ҳаёти ҷамъиятии ҳиндӯёни қарни XIX ва таърихи қадими Ҳиндустон низ дар асари «Фалсафаи таъриҳ» таваҷҷуҳи хосае дорад ва тараннуму тавсифи Ҳиндустонро бо самимияти рӯhnавоз ва таассуроти масруrbahshe ба қalam медиҳад. «Ҳиндустон қишиваре аст, ки онҷо сайри ҳаёлоти эҳсос ҳукм дорад. Зебоии хосаи занҳо мавҷуд аст, ки дар пусти тозаи руҳсораи онҳо пайдо шудани накши саҳл лолагуни дилкашу дилрабо, сурхии латифу нозуқро айён месозад ва шоҳиди солимию сиҳатию зиндагиҳоӣ буда, гӯё насиму вазии рӯҳониятшон аз амиқисти ҷантиҳои басташашон аст.

кур... Ҳамин тавр, ҳама чиз – офтоб, мох, ситораҳо, Ганг, Ҳинд (дарёҳо), ҳайвонҳо, гулҳо – ҳама барои ӯ худоянд ва азбаски дар ин худосозӣ интиҳоият ҳолати ҳамешагию устувории худро аз даст медиҳад, маънои ӯ комилан гум мешавад; барьакс ҷунун худоҳостаю худосоҳтаи онҳо дар худ тафйирёбандаю дигаргуншавандад аст, ба куллӣ бо ин ашқоли қасифи суфта гашта, бемаъни мегардад. Тутӣ, ғовмеш, бузина ва ғайра низ таҷассуми худоянд ва онҳо дар барабари моҳияти онҳо боло наҳоҳанд шуд. Худопазирий ба ин фародият, ба субъект ва нафси мушшахас табдил наёфта, ба сатҳи поин муқаррар

шуда, вулгарию бемальй мегардад. Чунин аст, умуман характери чахон-фахмии хиндй» (Г.В.Ф. Гегель. Философия истории. С. 179-181).

Сохтори каставй, фаркцияти табакавии хиндуёнро хам-чун зухури бефархангию аз вучуди Рӯхи чахонӣ огоҳ набудани онҳо тавсиф дода, Гегел менависад: «...ҳамаи ҳаёти онҳо ва ҳамаи тасаввуроташон танҳо ҳурофоти тамом аст, зеро ки ҳама чиз дар таҳайолу орзӯҳо нигаронида шуда, ба он тобеияти ғуломона доранд. Онро метавон ба инсоне мукоиса кард, ки ҳолати рӯҳиҷо ҷисмониашро ба тамом тиҳӣ сохтаю мавҷудияти хешро бемазмун гардонида, ба ин зиндагӣ созиш накарда, танҳо тавассути афъуюн барои ҳуд олами мастиӣ ва ҳуҷбахтии беаклонаеро мухаё месозад» (Ҳамон ҷо, С. 203).

Мутафаккире чун Гегел албатта дар шароити карни XIX, ки робита фарҳанги иттилоотии байн-халқҳо хело заиф буд, барои худ равон мебинад андешаҳои то андозае хели тундҳоҳонаю нешзанандаро нисбати ҳолати равонию муқаррароти иҷтимоии ин ё он халқ рӯйрост бўқалам дихад. Аз тарафи дигар, да ин навиштаҳои мутафаккири бузург гумон дорем ягон муболигаю мутлакгардонии рӯҳияни тахайюломеззӣ хиндуҳо ба назар намерасад. Зоро ки баъд аз тамошои фильмҳои хиндӣ дар ҷавонӣ мо низ ба тахайюлоти рангин ва орзуҳои фантастикӣ да

хает хеч татбикнашавандае, мубтадаю гирифтор мегаштем. Ба проблема маҳои фалсафаи ҳукуқ ва фалсафаи таърих мутафаккири дигари немии И.Г. Гердер низ муроциат кардааст. Ўхам зимни ин таҳлил, ҷараёни таърихи инкишофи фарҳангии ахлоқию мазҳабӣ ва таркиботи аҷоми соми најодҳою ҳалқҳои гуногунро дар доираи далелу маълумотҳои замониаш ба қалам медиҳад. Зимни мутолиаи асари И.Г. Гердер «Идеяҳо ба фалсафаи таърихи инсоният» бемулоҳизаю ҳукмҳои ин мутафаккири дар робита ба мардумони форс нишонӣ пайдо карда, ба ҳайрат омада эҳсоси норозӣ ва ҳолати ғамоварӣ равонӣ қалбатонро фарогир мешавад. Ўхиндуҳо ва черкесҳоро (шояи умуман тамоми қафқозихоро дар на зар дошта бошад) зуҳури олитарини

комату зебоии хусни инсон тасвир карда, форсҳои қадимро дур аз ин зебоихо ва тиҳӣ аз мартабаҳои марғуби инсонӣ тасвир месозад, ки басе бевичдонӣ ва ноадолатист. «Форсҳои қадим мардумони нозебу бадхайбате буданд, ки гаврҳои ҳоло бокимонданаи авлоди онҳо, шоҳиди ин гуфтаҳоянд. Азбаски ҳеч як қишвари Осиё мисли Персия ҳамлаҳои зиёди истилогаронаро пушти сар накарда буд ва Персия дар ҳамсоягии ҳалқҳои ҳело олицаноб таҳияшуда («прекрасно сложенных народов») қарор дошт, ки ин ҷо низ тадриҷан одаме ба вучӯд омад, ки дар ҳуд ҷиҳати зебоӣ ва бартариятҳои ҳоссаро, ки хусусан форсҳои ашрофзода аз қабили онҳоянд, соҳиб гашт. Инчо Черкесия – ватани зебоӣ қарор гирифтааст ва дар тарафи дигари баҳри Ҳазар бошад, қабилаҳои тотор зиндагӣ мекунанд... Аз рост бошад Ҳиндустан аст; ҳиндузанҳо ва черкесзанҳо хуни форсиро тозаву муҳтарам гардонданд. ...Хулқияти форсҳо низ бо рӯҳи ин макон, ки насли мардро наҷибу олихиммат месозад, ташаккул ёфт; агар сифатҳое, ки қобил аст сайри шавқу рағбати рӯҳ ва тамоми ҳарактери инсониро ба тавозуни ҳамоҳангӣ биёрад, шояд ана ҳамин ақли нуктасанҷу зирақ, таҳайюли борағбату бочаҳд ва саркашу яқрав бошад, ки хоси онҳост... айни замон тамаллуқкорию ҳуҷомад, назокату адаб, шуҳратпарастию мағрурию тақаббури ҳушку ҳолӣ, майлу роғиб ба шуқӯҳу дабдабаю қарру фару исрофсозӣ, ба ҳама ҳуҷнудиҳои ҳаёт ва ҳатто ба муҳаббати ҳаёлпарастона...» (Г.В. Гердер. Идеи к философии истории человечества. М.: Наука. 1977. С. 149-150). Бояд зикр намуд, ки Гердер асари ҳешро оҳири асари XVIII навиштааст ва таҳлили мутаассифона яктарафаю то ҳадде ғалати ў, сазовори таҳсини ҳамзамонҳояш гаштааст (фақат Иммануил Кант андешаҳои фалсафию ҳуқукии ўро напазирифт, ҳарчанд Гердер ҳаққи шогирдии Кантро дошт). Албатта, ба андешаҳои Гердер, ки кӯшидааст бо ҷанд ҷумлае симои комили ҳалқи бузургеро тасвир созад, наметавон мувоғиқ шуд. Чунин баҳогузории субъективиу релятивистии ў ҳеч гоҳ қобили қабули муҳаққикони на танҳо машриқӣ, балки аврупой низ наметавонист бошад. Ҳушбахтона, мутафаккирони дигари аврупой, аз қабили А. Шопенгауэр, Ф. Нитцше, Гете ва дигарон аз рӯҳонияти озодиҳононӣ мардумони форсизабон, аҳлоқи начиби онҳо, гиромидошти арзишҳои нақу дар қишварҳои форсизабон ҳарф зада, бузургтарин симоҳои адабиу илми Форсро ба сифати намунаи беҳтарини тақаррури сифотҳои инсонӣ, пайравию парастиҷ мекунанд.

(Давом дорад)

Шероз САЛИМЗОДА
денишчӯи соли 5

Бархак, артиш мактаби мардонагӣ, камолот ва омӯзиши касбу ҳунар буда, осоишу оромии халқу Ватан ба ҳамин хизмати содикона вобастагии ногусастани дорад. Таъсиси артиши милли барои ҳар як фарди Тоҷикистони соҳибистиклол замини эҳёи ифтиҳори миллиро гузашта, аҳамияти бузурги таъриҳӣ дорад. Махсусан, дар ҳамон рӯзҳое, ки ба тақдирӣ мамлакат, истиқлолияти давлати азизамон ҳатар таҳдид мекард. Артиши миллии Тоҷикистон сар аз ибтидо барои барқарор соҳтани сулҳу оромӣ дар саросари қишвар, муҳофизати даствардҳои истиқлолияти мамлакат ва бехатарии марзҳои он талошу муборизаҳои шоиста анҷом дод. Имрӯз, аҳамияти муҳофизати марзу буими мамлакат, даствардҳои истиқлолияти милли торафт меафзояд. Зоро ҳавфи қӯшишҳои ҷаҳонишавӣ, терроризми байналмилалӣ ва дигар ҷунбишҳои иртиҷоӣ, ки барои ҳар як мамлакат ҳавғонок мебошанд, беш аз пешви ёд мешаванд ва дар ҷунин шароит мавҷудияти артиши пурӯзӣ бо навтарин воситаҳои дифӯзмуҳаҳои ҳатмист.

Мусаллам аст, ки ҳар як давлату

АРТИШ – ПОЙСУТУНИ ДАВЛАТДОРӢ

халқият бе артиш арзи вучуд карда наметавонад. Зоро ин кувва таъминкунандаи амнияти қишвар, оромию осоиштагии мардум ва суботи ҳар як давлат мебошад.

Пешвои муаззами миллат таъқид менамоянд: «Кувваҳои мусаллаҳи мо химоятгари воеини истиқлолияти Ватан, амнияти қишвар ва сулҳу суботи мамлакат мебошанд». Мустаҳкам намудани конуният, тартиботи ҳуқуқӣ, интизоми ҳарбӣ ва тарбияи мънавиу сиёсӣ яке аз руҳҳои баланд бардоштани малакаи тарбияи омодагии кувваҳои мусаллаҳ буда, он ба дараҷаи омодагӣ ва тайёрии ҳарбии қадрҳо вобастагии зич дорад. Бо ин максад, 15 октябри соли 2001 Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Консепсияи корҳои тарбияӣ дар Кувваҳои мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон» қабул гардид. Дар асоси консепсияи мазкур як қатор корҳои судманд, ки ба раванди таъсиррасонии максаднок ҷиҳати тарбияи хизматчиёни ҳарбӣ дар рӯҳияи ҳарбӣ-ватандӯстӣ, садоқат ба соҳтори конституционӣ, Савғанди ҳарбӣ, Сарфармондехи Олий ва уҳдадориҳои ҳарбӣ, риояи конуният ва оинномаҳои ҳарбӣ, таъмини амнияти давлат, хиғзи тамомияти арзии қишвар, Ваҳдати миллий равона гардида буд, амалӣ шудааст.

Таъмини волоияти конун, тартиботи ҳуқуқӣ, интизоми ҳарбӣ ва мубориза бар зидди коррупсия дар байни хизматчиёни ҳарбӣ яке аз масъалаҳои муҳим мебошад, ки он ба баланд бардоштани сатҳи омодагии ҷангӣ ва таҳқими қудрати муудофиавии мамлакат алокамандии

бевосита дорад. Аз ҷумла, Пешвои миллат, муҳтарам Эмомали Рахмон дар ин маврид таъқид намудаанд: «Мо ҳама дар назди халқу Ватан вазифадор ҳастем, ки сулҳи пойдор ва тамомияти арзиву як-порчагии Тоҷикистони азизро чун гавҳараки ҷашм эҳтиёт намоем. Зоро ҳизмат кардан ба Ватан шаррафи бузург ва қарзи шаҳрвандии ҷавонони бо нангӯ номуси миллат аст». Дар ин раванд, гуфтан мумкин аст, ки мо ҳуқуқшиносони оянда низ дар ҷомеаи имрӯзai демократии Тоҷикистон вазифаҳои пурмасъулро иҷро намуда, ба хиҷӯз ва таҳқими амнияти миллии давлат, тамомияти арзӣ ва таъмини амният дар соҳаҳои сиёсӣ, иқтиదӣ, ҳарбӣ, илмию техникиӣ, иттилоот ва экологӣ саҳми бештарро хоҳем гузошт.

